

ВСЕ ПРО ЗАКОНИ – В ОДНІЙ ГАЗЕТІ!

Юридичний Вісник України

Загальнонаціональна правова газета

WWW.YVU.COM.UA

► № 19 (1578)

16–30 ВЕРЕСНЯ 2026 РОКУ

СТОР. 3

Як правничий продукт стає економічно вигідним

■ У ЦЬОМУ НОМЕРІ

Маніфест свободи:

Українська молодь та її право на життя

► стор. 6 — 7

НШСУ формує стратегію освітньої підготовки суддів з права ЄС

► стор. 11

Громадська організація в інтересах України vs Мін'юст та підсанкційні російські олігархи:

Аналіз справи № 320/24075/26

► стор. 12 — 15

Правова система протидії корупції**Чи можливо адвокату протидіяти корупції у сфері професійної діяльності?**

► стор. 16 — 17

Доля ККУ

► стор. 22 — 23

Допоможіть надавати юридичну аналітику, говорити правду, коли інші обрали мовчати.

Українська журналістика перебуває у кризовому стані, але нам потрібно зберегти свободу слова. Соціальні мережі ще більше контролюються, ніж друковані ЗМІ, тож не зможуть надати повної та об'єктивної картини всього, що відбувається. Юридичний вісник України — це наша спільна трибуна. Станьмо на захист свободи і людської гідності разом із ЮВУ! Просимо підтримати видання, кожна передплата газети є важливою.

Віктор Ковальський,
головний редактор «ЮВУ»**НАГАДУЄМО НАШИМ
ЧИТАЧАМ!**

Почалася передплатна кампанія на 2027 рік.

Передплата здійснюється усіх відділеннях
Укрпошти та безпосередньо в редакції
тижневика (в т. ч. онлайн).**ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС: 21615**

Як правничий продукт стає економічно вигідним

Останнім часом спостерігається рекламний потік наукових фахових видань. Їхні «батьки» запрошують до публікацій, роботи над дисертаціями, статтями, оглядами. Дійсно, виробництво наукового продукту, зокрема дисертацій, є вигідним достатньо великій кількості людей. Адже задіяні в цьому процесі різні стейкхолдери: як самі науковці, так і керівники освітніх та наукових структур, які

заробляють та посилюють зв'язки в різноманітних державних і бізнес-структурах, «остепенені» у першу чергу. Вони отримують те, для чого писали, створювали або купували дисертацію. Маються на увазі доплати, кар'єрний ріст, професійний вплив. Ошуканими залишаються, мабуть, сама освіта, наука і в цілому український народ, який своїми податками забезпечує цей виробничий процес.

Перед самим святом правників ми ставимо питання: чи може науковий ступінь юриста стати товаром? Саме під таким кутом на проблему економічного ефекту створення юридичного наукового продукту подивилася Ірина Селіванова — кандидатка юридичних наук, доцентка, членкиня наглядової ради Центру українських правових досліджень.

Йдеться про масове написання юридичних дисертацій, наукових матеріалів, організацію їхніх захистів як явище, що має ознаки окремого сегмента ринку. Співвідношення попиту і пропозиції призвело до формування цілої екосистеми. В нас поступово формується ціла система учасників, а саме: автори дисертацій, наукові керівники, опоненти, вчені секретарі, керівники закладів та структурних підрозділів, персони, які організовують і супроводжують захист. Ця система може включати написання або наукове редагування дисертації, підготовку публікацій, виконання інших формальних вимог, включно з організацією захисту.

У межах держави вже йдеться не про поодинокі випадки, а про інфраструктуру, яка може існувати доти, доки існує стабільний платоспроможний попит. Тому боротьба з окремими недоброчесними дисертаціями не вирішує проблему академічної доброчесності.

Потрібно розібратися і з причиною виникнення цього попиту. Не є таємницею, що деякі правничі дисертації можуть фактично зводитися до узагальнення чинного законодавства та вже відомих положень. У багатьох дисертаціях автори плутають об'єкт з предметом дослідження, а про достеменну наукову новизну годі вже й казати. Важливим аспектом цього питання є сам ринок дисертаційних послуг. І при цьому фінансова мотивація далеко не єдина. Адже науковий ступінь може давати людині новий статус, збільшене професійне визнання, безумовні кар'єрні можливості, а також можливість перейти до освіти чи науки після завершення професійної кар'єри.

Експерти ЦУПД проаналізували 150 дисертацій суддів та кандидатів на посади в апеляційних судах. У 91 випадку, за наведеними даними, було виявлено ознаки плагіату, фальсифікації та фабрикації. Не менш складна картина з поліцейськими дисертаціями. Тому слід пам'ятати, що академічна недоброчесність має ще й фінансовий вимір. Значні державні видатки, пов'язані з доплатами за наукові ступені, які мають відповідати реальній науковій діяльності пошукачів. Не слід забувати й про моральний аспект питання, а саме — про проблему захисту викривачів. Людина, яка виявляє академічне шахрайство, не повинна опинитися в ситуації, коли за свою принциповість вона ризикує зазнати тиску, переслідувань або втратити роботу.

Варто говорити не лише про окремі юридичні дисертації, а про правниче середовище, у якому формується ставлення до науки, наукового ступеня та критичного мислення. Хоча це вже окреме питання, у якому варто розібратися наступного разу. А загалом — зі святом, Днем юриста!

Підготував Віктор Ковальський

■ НАШІ ВІТАННЯ!

**ЦИМИ ДНЯМИ СВЯТКУЮТЬ
СВІЙ ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ**

18 вересня —
Юрій АЛЕНІН,
член-кореспондент
НАПрНУ, професор
НУ «Одеська юридична
академія», д.ю.н.

18 вересня —
Зорислава
РОМОВСЬКА,
професорка Львівсько-
го НУ ім. І. Франка,
заслужена юристка
України, д.ю.н.

21 вересня —
Ірина ВЕНЕДІКТОВА,
ексгенеральна
прокурорка України,
професорка, д.ю.н.

27 вересня —
Анатолій ДОВГЕРТ,
професор,
член-кореспондент
НАПрНУ, д.ю.н.

28 вересня —
Анатолій
ОСЕТІНСЬКИЙ,
екс-заступник голови
Вищого господарсько-
го суду України, заслу-
жений юрист України

29 вересня —
Юрій БОШИЦЬКИЙ,
ректор Київського
університету права
НАНУ, професор,
заслужений юрист
України

Колективи видавництва «Юрінком Прес» та «Юрінком Інтер» і редакція газети «Юридичний вісник України» вітають іменинників. Нехай вас завжди супроводжує успіх, здійснюються плани та сподівання, постійно зіграє тепло людської вдячності, а будні і свята наповнюються радістю, світлом і любов'ю рідних та близьких.

■ КОНКУРС

Конкурс наукових робіт імені професора В. Я. Тація

Шановні колеги, Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права» оголошує Четвертий конкурс наукових робіт імені професора В. Я. Тація, що відбудеться у двох номінаціях: «Краща монографія» та «Краща наукова стаття».

До участі в конкурсі приймаються наукові праці, підготовлені одним або двома авторами, які мають науковий ступінь або є аспірантами/ад'юнктами:

- монографії, опубліковані українською мовою у 2023–2025 роках;
- наукові статті, опубліковані у 2023–2025 роках у фахових наукових виданнях України категорії «А» або «Б», у міжнародних рецензованих виданнях або виданнях, індексованих у Scopus та/або Web of Science Core Collection.

Конкурсні роботи мають відповідати одному з таких напрямів: політика у сфері боротьби зі злочинністю; кримінальне право, кримінологія, кримінально-виконавче право; міжнародне кримінальне право, кримі-

нальне та кримінально-виконавче право зарубіжних країн. Один учасник може подати лише одну конкурсну роботу.

Для участі в конкурсі необхідно до 14 жовтня 2026 року (включно): заповнити електронну форму за посиланням: forms.gle/nZUPiFi4JGUWb9L1A; надіслати конкурсну роботу на електронну адресу: tatsiikonkurs@gmail.com. З Положенням про конкурс можна ознайомитися за посиланням: surl.li/cbklbc.

Переможці конкурсу будуть оголошені та нагороджені дипломами відповідного ступеня та пам'ятними медаллями на розширеному засіданні Президії Громадської організації «Всеукраїнська асоціація кримінального права».

■ НОТАРІАТ

Нотаріуси за розвиток фізичної культури

Комісія Нотаріальної палати України з розвитку фізичної культури, спорту, творчості та мистецтва — особливий напрям роботи НПУ, адже стосується спортивного й творчого розвитку нотаріусів, зміцнення командного духу та єдності.

Головними завданнями Комісії є розвиток спорту, фізичної культури, творчості та мистецтва серед членів НПУ; планування, організація та проведення культурно-спортивних заходів; пропаганда здорового способу життя серед членів НПУ; представлення українського нотаріату на міжнародній арені.

Презентація українського нотаріату через спорт на міжнародному рівні має особливе значення: це не лише спосіб зміцнення дружніх зв'язків з іноземними колегами, а й потужний інструмент культурної та професійної дипломатії.

Участь у міжнародних спортивних заходах формує позитивний імідж нотаріату України, сприяє утвердженню

авторитету НПУ на загальносвітовому рівні.

Важливе досягнення Комісії — популяризація спортивного руху Ukrainian Notary Team. НПУ об'єднує колег через спорт та творчість, розкриває потенціал нотаріальної спільноти, дає можливість кожному бути проявленим.

Склад Комісії: голова Анатолій Поліщук, заступник голови Борис Кот, секретар Олена Верповська, члени Комісії: Володимир Коваленко, Ігор Мартюк, Ігор Несвітайло, Олександр Сперчун, Анжела Усік.

Про результати діяльності Комісії йшлося під час презентації нового сайту [NotarSpace i.pri.ua](https://notarspace.i.pri.ua), створеного НПУ для допомоги нотаріусам у щоденній роботі.

■ БЕЗПЕКА

Повітряна тривога «червоного» або «жовтого» рівнів

Уряд диференціював повітряну тривогу: «червоний» рівень означає ракетну небезпеку, «жовтий» — дранову. Під час «жовтої» тривоги бізнес може працювати за наявності укриттів або за згодою колективу. Навчання в закладах без сховищ припиняється. Відвідувачі самі приймають рішення про перебування в закладах. Постанова №1092 діє з вересня 2026 року.

Оприлюднено офіційний текст постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання оптимізації захисту населення та реагування на загрози засобів повітряного нападу» від 4 вересня 2026 року № 1092.

Нею встановлено, що сигнал «Повітряна тривога» у загальнодержавній автоматизованій системі централізованого оповіщення за інформацією Повітряних Сил Збройних Сил України диференціюється з класифікацією за такими рівнями загроз засобів повітряного нападу:

- червоний рівень — ракетна або ракетно-дранова загроза, або масована дранова загроза;

- жовтий рівень — дранова загроза.

У разі встановлення жовтого рівня загрози суб'єкти господарювання незалежно від форми власності: можуть провадити діяльність у приміщеннях, будівлях, спорудах чи на територіях, де наявне тимчасове

або постійне укриття для персоналу та відвідувачів;

у приміщеннях, будівлях, спорудах чи на територіях яких відсутнє тимчасове або постійне укриття, можуть провадити свою діяльність за погодженням з трудовим колективом до облаштування укриття, але не довше ніж протягом трьох місяців з дня набрання чинності цією постановою. Особливості провадження діяльності деяких суб'єктів господарювання визначаються окремим рішенням Кабінету Міністрів України.

Перебування відвідувачів в приміщеннях, будівлях, спорудах чи на територіях таких суб'єктів господарювання здійснюється на власний розсуд відвідувачів.

У разі встановлення жовтого рівня загрози освітній процес у закладах освіти, крім тих, в яких наявні облаштовані захисні споруди цивільного захисту, припиняється.

■ ПРИНЦИПИ ПРАВА

Межі дії принципу невинуватості

ЄСПЛ наголосив, що принцип презумпції невинуватості не обмежується процесуальною дією у кримінальних справах: його сфера дії є ширшою і вимагає, щоб жоден представник держави не заявляв, що особа винна у вчиненні правопорушення, доки її вину не буде встановлено судом.

Саме про це йдеться у правовій позиції ЄСПЛ у справі «ISPIRYAN v. LITHUANIA» від 27.06.2023 року (заява №11643/20).

Заявниця скаржилася на те, що її відсторонення від посади директора державної школи під час розгляду кримінального провадження проти неї було несумісним із презумпцією невинуватості, гарантованою п. 2 ст. 6 Конвенції.

У цій справі Суд визнав, що муніципальні органи під час засідань та у матеріалах справи використовували окремі висловлювання недостатньо обережно.

Те, що проти заявниці готується обвинувальний акт, означало, що «підозри проти неї підтвердилися принаймні частково»; такі заходи, як відсторонення від виконання обов'язків, «застосовувалися лише тоді, коли підозри були серйозними та обґрунтованими».

Однак рішення про відсторонення заявниці не ґрунтувалося на будь-якій вині з її боку, оскільки в національному провадженні відповідачі, по суті, не стверджували, що заявниця вчинила будь-яке з діянь, у яких її підозрювали.

■ БОМОНД

«Книжкова країна» повертається

Фестиваль «Книжкова країна», що мав відбутися на ВДНГ 17–20 вересня, перенесли на квітень через посилення російських обстрілів. Захід мав зібрати понад сотню українських видавців, книгарень і незалежних авторів.

Попри перенесення, організатори разом із партнерами запустили альтернативний формат — «Дні Книжкової країни». 18–20 вересня у київських книгарнях Readeat, «Наш Формат», «Книгарня «Є», «Книго-Ленд», «Видавництво Старого Лева», Book.ua і Book.ua Space на ВДНГ відбудуться зустрічі з авторами, презентації новинок і дискусії. Вхід на всі події безкоштовний.

Програма відкрилася 18 вересня Кіноблогерка Марина Шульц і книжкова блогерка Анна Северин у Readeat обговорили психологію героїв, а гості першими побачили ексклюзивні матеріали до екранізації. Того ж дня у Readeat відбулася презентація роману Елізабет Бенавент «Ідеальна історія» від видавництва «Каламар», а в «Книгарні «Є» — розмова з історикинею Анною Горюженко про жінок Козацької доби.

19 вересня програма охопила одразу кілька напрямів: дискусію про українське фентезі й фантастику від видавництва «Богдан» за участі Олександри Черепан, Сергія Пильтя та Ярослава Ліндера; розмову про репрезентацію аутизму в літературі від видавництва Lobster; премію книжкових блогерів; презентацію нової книги Артема Чапая «Т-щастя» за участі музиканта Ницо Потворно, а також розмову з письменницею Ганною Горюдецькою про вимушене переселення в межах презентації книги «На захід від міста».

20 вересня пройшло читання ранньої поезії Василя Стуса від видавництва «Смолоскип», презентація роману «Моріс» Едварда Форстера за участі перекладачок Ярослави Стріхи та Роксолани Свято, а також розмова з метеорологинею Наталкою Діденко про книгу «Записки синоптика». Завершила програму зустріч «Фентезійні світи українських авторок» за участі Марини Ніцель, Влади Марі та Анастасії-Марти Салабай.

Організатори закликають читачів придбати у книгарнях видання, які вони планували купити на фестивалі.

Підготовлено за матеріалами ГО «Українська видавнича Асоціація»

Маніфест свободи:

Українська молодь та її право на життя

Право на життя звучить як найочевидніша з людських істин. Проте для українських дітей і підлітків, чиє дорослішання припало на роки війни, воно давно перестало бути абстрактною нормою. Це право прокидається без вибухів, навчається без перерваних тривогами уроків, будувати плани, бачити поруч рідних, мріяти про професію, подорожі, дружбу і майбутнє. Російська агресія, що триває проти України з 2014 року, а від 2022-го набула повномасштабного характеру, зробила ці прості речі особливо цінними.

Саме про це говорили учасники III Всеукраїнського конкурсу есе та малюнків «Я маю право на життя», що відбувався у січні–червні 2026 року. Ініціатором конкурсу виступив Соціально-гуманітарний факультет Українського державного університету імені Михайла Драгоманова за сприяння Міністерства освіти і науки України та Міністерства молоді та спорту. Конкурс створив простір, у якому молоді люди могли осмислити досвід війни мовою слова й образу та сформулювати власне розуміння свободи, безпеки, гідності й справедливості.

Для когось робота стала розповіддю про втрачений дім, для когось — розмовою про страх, який доводиться долати щодня. Інші писали й малювали про Україну, у якій хочуть жити після перемоги. У цих текстах і роботах було багато болю, однак ще більше — внутрішньої стійкості, відповідальності та впертого бажання мати майбутнє. Саме тому конкурс вийшов далеко за межі творчого змагання: він став способом почути покоління, яке дорослішає в умовах історичних випробувань і водночас формує

власну громадянську позицію. Масштаб ініціативи підтвердив її актуальність: до конкурсу долучилися понад 1000 дітей і підлітків із різних регіонів України. За кожною роботою стояла окрема історія та власна відповідь на запитання, що сьогодні означає мати право на життя. Учасники говорили про право на безпеку й освіту, на родину й дім, на свободу вибору, на творчість, на спокійне дитинство та на можливість планувати завтрашній день.

Журі оцінювало змістовність, самостійність думки, щирість і творчий підхід. За підсумками конкурсу визначено 100 переможців та призерів. Особливої відзнаки — 1 місце — удостоєно двадцять учасників у двох номінаціях: «Есе» та «Малюнок». Їхні роботи по-різному розкривають одну спільну ідею: людське життя не може бути статистикою, а право на нього не втрачає сили навіть тоді, коли його щодня намагається знецінити війна. Переможці, які здобули 1 місце:

Номінація «Есе». Антонюк Марк — учень 9 класу Михайлівського ліцею Новомиколаївської сільської ради Скадовського району Херсонської обл. **Афанасьєва Єлизавета** — учениця 11 класу Комунального закладу «Слобожанський ліцей» Липецької сільської ради Харківської області. **Залізняк Владислава** — вихованка зразкової літературної студії «Ліра», учениця 8 класу Херсонського Таврійського ліцею Херсонської міськради. **Лашина Людмила** — учениця 10 класу опорного закладу освіти «Білогородський ліцей № 1» Київської обл. **Присяга Катерина** — учениця 9 класу комунальної установи «Інженерненський ліцей» Поголівської міськради Поголівського району Запорізької обл. **Семеренко Аліса** — учениця 8 класу Криворізької гімназії № 122 Криворізької міської ради Дніпропетровської області. **Серой Поліна** — учениця II курсу Нетішинського професійного ліцею Хмельницької області. **Сокуренько Софія** — учениця I курсу Кременчуцького професійно-

Кузнєць Єва — учениця 9 класу Сарненського ліцею № 1 ім. Т. Г. Шевченка Сарненської міськради Сарненського району Рівненської області.

го ліцею імені А. С. Макаренка Полтавської області. **Харчева Єлизавета** — учениця 11 класу Лозівського ліцею № 5 «Лінгва» Лозівської міськради Харківської обл. **Холодцько Вікторія** — вихованка «Зразкового художнього колективу» літературної студії «Первоцвіт» Маневицького центру творчості дітей та юнацтва Волинської обл.

НОМІНАЦІЯ «МАЛЮНОК». КОВАЛЕВИЧ Богдана — учениця 9 класу Старинського ліцею Вороньківської сільської ради Бориспільського району Київської області. **КОЗЛОВА Єлизавета** — учениця 9 класу Черняхівського ліцею № 1 Черняхівської селищної ради Житомирської області. **КОЦЮБА Мар'яна** — студентка Хмельницького фахового коледжу Хмельницької торговельно-економічної академії. **КУЗНЕЦЬ Єва** — учениця 9 класу Сарненського ліцею № 1 імені Т. Г. Шевченка Сарненської міської ради Сарненського району Рівненської області. **ЛЯГІНА Олександра** — вихованка творчого об'єднання «Палітра» комунального закладу позашкільної освіти «Центр позашкільної освіти» Шахтарської міської ради Донецької області. **МЕЛЬНИК Віталіна** — вихованка гуртка образотворчого мистецтва «Веселковий дивосвіт», учениця 9 класу комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей № 23 Луцької міської ради» Волинської області. **МІЩЕНКО Олександра** — учениця 8 класу Приватної школи «Афіни» міста Києва. **ПІЧКУР Катерина** — студентка III курсу Фахового мистецького коледжу Луганської державної академії культури і мистецтв. **ТИМОШИК Аріна** — учениця 9 класу Опорного закладу загальної середньої освіти «Раково-Ліський ліцей» Камінь-Каширської міської ради Волинської області. **ШКІЛЬ Софія** — учениця групи № 111 Закладу професійної (професійно-технічної) освіти «Подільський професійний коледж» Хмельницької області.

У цьому переліку двадцять різних голосів і двадцять способів говорити про одну фундаментальну цінність. Поруч із ними — десятки

Пічкур Катерина — студентка III курсу Фахового мистецького коледжу Луганської державної академії культури і мистецтв.

інших відзначених робіт і сотні конкурсних текстів та малюнків, які разом складаються у чесний портрет української молоді воєнного часу: вразливої до болю, але здатної мислити, співпереживати й відповідально говорити про країну, у якій хоче жити.

«Сьогодні Україна проходить через складні випробування, і в такі часи особливого значення набуває голос молодого покоління — небайдужого, творчого, здатного аналізувати та пропонувати власне бачення суспільного розвитку», — зазначив Віктор Андрущенко, ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор.

Ця думка задає важливий ракурс усьому конкурсу. Молоді учасники виступили не пасивними спостерігачами подій, а авторами власних суджень про права людини та майбутнє держави. Через творчість вони окреслювали те, що вважають принципово важливим: людську гідність, відповідальність, свободу, безпеку і право бути почутими.

«Сьогодні молодь України є майбутнім нашої держави, її потужною рушійною силою вже зараз. Саме молоді люди демонструють стійкість, відповідальність, готовність діяти, допомагати, брати участь у суспільних змінах і долучатися до розбудови сильної та незалежної України», — зауважив Матвій Бідний, міністр молоді та спорту.

Ці слова засвідчують сприйняття молоді як суб'єкта змін уже сьогодні. Війна змусила багатьох українських дітей і підлітків раніше дорослішати, однак разом із цим сформувала покоління, яке гостро відчуває ціну свободи та дедалі точніше формулює свої очікування від держави й суспільства.

У свою чергу, Андрій Вітренко, заступник міністра освіти і науки, наголосив: «Саме молодь є тією силою, яка визначатиме майбутній розвиток України, її освітній, науковий, культурний та суспільний поступ». Творчість у цьому випадку стала формою громадянського висловлювання. Есе дозволило вибудувати аргумент, проговорити особистий досвід і назвати те, що болить. Малюнок передав те саме через символ, колір і композицію. Обидві форми дали учасникам можливість сказати від свого імені: «Моє життя має цінність, мої права мають бути захищені, моє майбутнє не може бути відібране».

Для соціально-гуманітарного факультету конкурс став продовженням системної роботи на перетині освіти, правової культури та громадянського виховання. Його сенс полягає в тому, щоб поруч із академічним знанням створювати середовище для живої розмови про права людини, відповідальність і суспільну солідарність. Саме на цьому наголосив декан факультету: «Ваша робота є важливим внеском у побудову більш справедливого світу. Через кожен рядок і кожен образ ви виражаєте те, що хвилює наше суспільство, що потребує захисту і підтримки. Ваші творчі підходи вражають, а різноманітність тем, які ви піднімаєте, свідчить про вашу небайдужість та глибоке осмислення сучасних викликів», — додав Павло Горінов, декан соціально-гуманітарного факультету, професор кафедри права Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат юридичних наук, заслужений працівник соціальної сфери України.

КОЦЮБА Мар'яна — студентка фахового коледжу Хмельницької торговельно-економічної академії.

III Всеукраїнський конкурс есе та малюнків «Я маю ПРАВО на життя» показав: українська молодь має власний голос і вміє ним користуватися. За понад тисячу учасників, сотнею переможців та призерів і двадцятьма першими місцями стоять реальні історії, переживання і мрії. Вони складаються у спільне твердження про Україну майбутнього: державу, де життя і гідність людини є безумовною цінністю.

Сьогодні ці роботи важливі ще й як документ часу. У них зафіксовано, як покоління дітей і підлітків бачить війну, свободу, втрати, відповідальність і перемогу. Та найважливіше — у цих роботах є майбутнє. Воно звучить у кожному «я хочу», «я мрію», «я маю право». Саме з такого усвідомлення починається зріле громадянство, і саме з нього виростає країна, яку молоді українці вже сьогодні вчать будувати своїми словами, образами та вчинками.

Вітаємо переможців, призерів і всіх учасників конкурсу! Ваші роботи довели, що голос молоді має силу, а право на життя, свободу, безпеку та майбутнє — це цінності, які українське покоління готове усвідомлювати, захищати й наповнювати реальним змістом.

КОЗЛОВА Єлизавета — учениця 9 класу Черняхівського ліцею №1 Черняхівської селищної ради Житомирської обл.

МИКОЛАЄНКО Аліна — вихованка гуртка «Студія образотворчого мистецтва» Комунального закладу «Новосанжарський будинок дитячої та юнацької творчості» Новосанжарської селради Полтавської обл.

ТИМОШИК Аріна — учениця 9 класу Опорного закладу загальної середньої освіти «Раково-Ліський ліцей» Камінь-Каширської міськради Волинської обл.

«Справа Корнацького» — це вирок НАБУ, САП і ВАКС

► ЗАКІНЧЕННЯ. Початок №18

Народного депутата України VIII скликання А. О. Корнацького, НАБУ і САП «притягнули до кримінальної відповідальності» за начебто зловживання владою або службовим становищем — 18.01.2023 року.

Олена БАБІКОВА,

директорка НДІ проблем досудового розслідування,
професорка, адвокатка АО «DEFENSORES», д.ю.н.

50. Проігноровано роз'яснення Комітету ВРУ від 18.12.2018 щодо «правової невідомості» терміну «забезпечені житлом» та рішення Комітету від (13.04.2016 щодо Кишкаря П. М. щодо Савки І. І.), які підтверджують, що право на компенсацію реально перевірялося, а формальне місце проживання без можливості проживати визнавалося підставою для виплати.

51. Незаконний склад суду / порушення підсудності та підслідності: якщо ст. 482-2 КПК до обвинуваченого не застосовна, не було підстав для досудового розслідування НАБУ/САП та колегіального розгляду справи у ВАКС як щодо народного депутата — (п. 2 ч. 2 ст. 412 КПК; справа Sokurenko and Strygun, §24).

52. Перелічено тринадцять підстав недовпустимості експертиз НАБУ, проте жодну не спростовано по суті (рішення ЄСПЛ у справах Ajdarić, §§47–52; Sytnyk, §§77–82; Vykov [ВП], §89; Gäfgen [ВП], §164).

53. У вирокі сума 914 590 грн за період по 28.08.2019 — комбінація суми одного документа з періодом іншого, якої немає в жодному доказі; вибір суми не мотивовано (п. 3 ч. 1 ст. 411 КПК).

54. Відмова допитати свідків захисту щодо пожежі, непридатності квартири для проживання та роздільного проживання — порушення рівності сторін (рішення ЄСПЛ у справах Murtazaliyeva [ВП], §§139, 158; Borisova, §§47–48; Topić, §48; Kasparov, §§64–65).

55. Допустимі висновки експертів захисту (Квашніна І. О., Величко Ю. Г.) відкинуто без мотивів на користь недопустимих висновків обвинувачення, що є порушенням ст. 101 КПК та вимог щодо вмотивованості судового рішення.

56. Центральний довід про застосовну редакцію ст. 35 Закону відхилено одним

абзацом (ст. 152 Конституції) всупереч обов'язку не застосовувати неконституційні норми (ВП ВС 09.06.2022 № 520/2098/19; ВС 10.12.2024 № 240/19209/21; ОП КАС ВС 24.02.2026 № 160/6949/20; ППВСУ № 9 від 01.11.1996), що порушує ст. 370, п. 1 ч. 1 ст. 409, ст. 412 КПК (рішення ЄСПЛ у справах Ruiz Torija, §§29–30; Pronina, §25; Шабельник (№2); Moreira Ferreira (№2) [ВП], §§84–85; Yalçınkaya [ВП], §§337–341).

57. Не досліджено ухвали про продовження строків і постанови про виділення матеріалів (ОП ККС ВС 17.02.2025 №283/1638/23); провадження не закрито за п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК.

58. Не застосовано наслідки спливу давності: вирок від 28.11.2025 ухвалено через понад рік після закінчення п'ятирічного строку за ч. 1 ст. 364 КК.

59. Проігноровано стандарт розумного сумніву (ч. 3 ст. 62 Конституції; ст. 17 КПК; рішення ЄСПЛ у справі Barberà, §77) за наявності окремої думки судді Ткаченка О. В. про виправдання.

60. Суперечність із власною практикою: головуюча у 2021 р. ухвалила виправдальний вирок за тотожним механізмом компенсації (справа Левуса №991/5181/20), а у 2025 р. — обвинувальний, без пояснення зміни підходу (Serkov, §§40–42; Lupeni [ВП], §116).

61. Незаконний склад суду у підготовчому провадженні: право на колегіальний розгляд (п. 2 ч. 2 ст. 31 КПК) роз'яснено лише наприкінці засідання 21.01.2025, і відсутнє у пам'ятці про права (ст. 42, 345 КПК); клопотання про закриття провадження, повернення обвинувального акта та скарги на постанови про групи прокурорів розглянуті головуючою одноособово, а після клопотання підготовче засідання знову не проводилося (ст. 35 КПК).

62. Маніпуляції з автоматизованим розподілом: судді Ткаченко О.В. і Федоров О.В. 15.10.2024 та 05.11.2024 виключені як такі, що не мають спеціалізації, але 23.01.2025 включені до колегії (ст. 35 КПК).

63. Скарги на постанови про зміну груп прокурорів не розглянуті по суті ні у підготовчому засіданні, ні у вирокі — з посиланням на неоскарження за ч. 6 ст. 36 КПК, хоча постанови стали відомі захисту лише після відкриття матеріалів в порядку ст. 290 КПК, а ст. 303, 309 КПК передбачають їх оскарження саме у підготовчому засіданні — відмова в доступі до правосуддя.

64. Ухвала від 21.01.2025 про відмову в закритті провадження: доводи розглянуті частково; питання строків у «фактовому» провадженні визнано таким, що виходить за межі підготовчого засідання; розумні строки не оцінено; резолютивна частина — щодо п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК замість заявленого п. 10; у вирокі (п. 5.1) доводи про строки залишені без оцінки, як і заперечення захисту на ухвали слідчих суддів про продовження строків.

65. Відмовлено у витребуванні матеріалів №42018000000002581 (ухвала 21.01.2025), у яких містяться докази перевірок Апаратом і Комітетом підстав виплат та процесуальні підстави долучення бухгалтерських документів; не досліджено надані захистом копії матеріалів провадження, які прокурор не долучив до справи.

66. Не розглянуто клопотання про допит директорів ДП Трофименка Л. С. і Тучі В. В. (умови укладення договорів, відсутність тиску); відмовлено у допиті Зайчука В.О. (керівник Апарату станом на 2014 р.), експертів Аханкіної Т. О., Квашніної І. О., Величка Ю. Г., Крикливенка Т. Я.; показання Слишинського В. І., Боднара П. О., Мещерякова В. В., Азатьяна В. А. у вирокі викладено всупереч їх фактичному змісту (журнали засідань 28.04.2025, 02.06.2025).

67. Не взято до уваги висновки фахівця у галузі кримінального права Берзіна П. С. від 26.03.2025 щодо наслідків порушення ст. 482-2 КПК — з посиланням на *jura novit curia* та Закон «Про судову експертизу» замість Закону «Про наукову і науково-технічну експертизу»;

68. Суперечливі висновки щодо квартири на Ярославовому Валу: під час розгляду — «пожежа підтверджена належними доказами, період ремонту не має значення» (підстава відмови у свідках), у вирокі «непридатність не доведена»; довідка КП «Київтеплоенерго» нерелевантна (квартира без квартирних лічильників; період з 01.05.2018 не охоплює 2017 р.).

69. Критерій «придатності для проживання» підмінено «документальним» статусом: використання квартири під офіс ототожнено з «промисловим виробництвом» (ч. 1 ст. 383 ЦК), а висновок комісійної будівельно-технічної експертизи (т. 11, а.с. 97–110: приміщення нежитлове, без кухні та ванної) відкинуто.

70. Не досліджено істотні умови договорів (ст. 94, 349 КПК) та рух коштів після їх надходження на рахунок ДП; розділ IV вироку не містить посилання на жоден первинний документ руху коштів (п. 2 ч. 3 ст. 374 КПК); замість стандарту «поза розумним сумнівом» застосовано стандарт «вірогідності доказів» (ст. 79 ГПК), а «відмітці» у платіжних дорученнях без пояснення надано перевагу над нормативними актами і договорами.

71. Залишено без оцінки докази захисту: відповідь Апарату ВРУ від 09.05.2025 №07/8-20225/109189 про відсутність будь-якого боргу, відповідь № 07/9-2025/109188 (розпорядник коштів, незатверджені кошториси), звернення від 20.08.2019 і лист ДП від 29.08.2019 №15-5/16-176 про повний розрахунок; при цьому цивільний позов на 914 590 грн задоволено.

72. Покарання: не мотивовано незастосування ст. 69, 74, 75 КК; обмеження для корупційних злочинів (Закон №1698-VII від 14.10.2014) набрали чинності 25.01.2015 — після початку інкримінованого періоду, ст. 4, 5 КК (*lex mitior*) не застосовано; реально позбавлення волі особи 72 років з хронічним захворюванням, без судимостей, з 94-річною матір'ю на утриманні — явно несправедливе через суворість (ст. 414 КПК; ст. 3 Конвенції).

73. У вирокі не зазначено прокурора Стельмаха А. В., який брав участь у засіданнях 19.12.2024 та 26.09.2025 — п. 6 ч. 2 ст. 374 КПК.

Окрема думка судді Ткаченка О.В. — розумний сумнів, зафіксований пером судді. Про весь наведений вище перелік порушень зручно сказати: «це позиція захисту». Саме так НАБУ, САП і ВАКС відповідають на будь-які доводи вже багато років. У «справі» Корнацького ця відповідь не працює — і не працює з однієї причини.

Суддя ВАКС Ткаченко О.В. входив до тієї самої колегії. Він сидів у тому самому процесі, дослідив ті самі докази, вислухав тих самих свідків, читав ті самі експертизи і ті самі платіжні доручення. І дійшов протилежного висновку: Корнацький підлягає виправданню. Свою позицію він виклав письмово, вмотивовано, у процесуальному документі, який долучений до матеріалів справи, — в окремій думці.

Це не риторика захисника і не «думка сторони», яку можна відхилити одним абзацом. Це юридичний факт, створений самим судом. І він має точний правовий наслідок.

Частина третя статті 62 Конституції України сформульована імперативно: «Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь». Статті 17 і 62 КПК України відтворюють цей припис як засаду презумпції невинуватості, а стандарт доведеності «поза розумним сумнівом» сформульований Європейським судом з прав людини ще у справі «Барбера, Мессеге і Хабардо проти Іспанії» (*Barberà, Messegue and Jabardo v. Spain*, рішення від 06.12.1988, §77): тягар доведення лежить на обвинуваченні, а будь-який сумнів тлумачиться на користь обвинуваченого.

Тепер поставмо просте запитання. Якщо третина професійного складу суду, дослідивши той самий доказовий матеріал у тому самому процесі, дійшла висновку про відсутність складу злочину, — то про яку доведеність «поза розумним сумнівом» взагалі йдеться? Сумнів тут не гіпотетичний і не «адвокатський». Він виник усередині самої колегії, викладений на папері і підписаний суддею.

Окрема думка судді Ткаченка О.В. цінна і ще одним. Саме вона зафіксувала те, що визначає долю всієї «справи»: відомості до ЄРДР 18.01.2023 внесено неуповноваженою особою — детективом, а не Генераль-

ним прокурором, як того імперативно вимагає стаття 482-2 КПК України щодо діяння, вчиненого народним депутатом України.

Тобто про незаконність самого початку кримінального провадження щодо Корнацького сказав не захист. Це констатував суддя ВАКС — у документі, який лежить у томі справі поруч із вирокіом.

А наслідок такого порушення давно визначений Верховним Судом: Об'єднана палата Касаційного кримінального суду у постанові від 24.05.2021 у справі №640/5023/19 та від 04.10.2021 у справі №724/86/20 визначила, що недотримання належної правової процедури має наслідком недопустимість доказів, зібраних неуповноваженими особами (органом), на підставі статті 86, пункту 2 частини третьої статті 87 КПК України. Не окремих доказів — усього масиву.

Двоє суддів, які підписали вирок, доводів свого колеги по суті не спростували. Вони їх просто не поділили, обійшовшись це питання контраргументами та суперечливими умовисновками. Але кримінальний процес — не голосування і не арифметика «двоє проти одного»: більшість не усуває сумніву, вона лише демонструє, що сумнів існує.

І останнє про цей документ. Окрема думка ухвалена в резонансній справі, у політично чутливому провадженні, під публічним тиском очікування «посадок», проти позиції двох колег по колегії. Для цього потрібна не лише юридична кваліфікація, а й особиста мужність. Саме такою мужністю — здатністю сказати «не доведено» тоді, коли не доведено, — і вимірюється суд. У «справі» Корнацького її вистачило одному судді з трьох.

Замість висновку. Кожне з перелічених порушень окремо — і всі вони в сукупності — мали б мати один-єдиний логічний і юридичний результат: закриття кримінального

провадження на більш ранній стадії судового розгляду або ж виправдувальний вирок.

Це навіть не питання оцінки доказів — це питання прямої дії закону. Внесення відомостей до ЄРДР неуповноваженою особою і збирання всієї доказової бази у 2018–2022 роках до реєстрації провадження про інкриміноване діяння означає недопустимість усіх доказів (частина третя статті 214, статті 86, 87 КПК України) — а справи без доказів не існують.

Сплив строків досудового розслідування має єдиний передбачений законом наслідок — закриття провадження (пункт 10 частини першої статті 284 КПК України).

Недоведеність тяжких наслідків руйнує кваліфікацію за частиною другою статті 364 КК України арифметично, без будь-якого тлумачення. Нікчемність редакції статті 35 Закону «Про статус народного депутата України», покладеної в основу обвинувачення, знімає саму подію правопорушення. А сплив строків давності виключає покарання незалежно від усього іншого. Будь-якого одного з цих пунктів достатньо для припинення переслідування. Їх — десятки.

Коли підстав для виправдання набирається сім десятків, це вже не «спірна справа». Це діагноз якості обвинувачення — і якості суду, який його прийняв та виніс обвинувальний вирок. Не докір. Не штраф. Позбавлення волі. Тільки вдумайтеся в це. Про вирокі ВАКС уже ходять легенди.

Достеменно невідомо, яким Кримінальним процесуальним кодексом цей суд користується і якій логіці підпорядковується. І це не фігура мови: коли норми прямої дії — частина третя статті 214, пункт 10 частини першої статті 284 КПК України, стаття 49 КК України — не спрацьовують у жодному з випадків, де вони мали спрацювати, питання виникає вже не до конкретного виroku, а до самої установи.

Закон в Україні один для всіх. У ВАКС він, вочевидь, діє в редакції, невідомій ні захисту, ні Верховному Суду, ні Європейському суду з прав людини. Тому подальший судовий перегляд у цій справі перевірятиме не лише вирок щодо А. О. Корнацького. Він перевірятиме, чи є українська антикорупційна юстиція судом — чи механізмом оформлення заздалегідь ухвалених рішень.

Верховенство права перевіряється не в простих справах, а саме в таких, як ця. І поки що єдиним документом у цій «справі», який відповідає Конституції України, КПК України та здоровому глузду, залишається окрема думка судді Ткаченка О. В.: Корнацький підлягає виправданню.

Про порушення Європейської конвенції з прав людини

Заявники — члени ромської громади, яка десятиліттями проживала в неформальному поселенні, — скаржилися на знесення їхніх будинків без оцінки співмірності такого заходу та без урахування їхніх індивідуальних обставин. Унаслідок знесення частина заявників залишилася без житла або була змушена жити в примітивних укриттях чи орендувати кімнати в інших сім'ях.

ЄСПЛ зазначив, що особи, які ризикують втратити своє єдине житло внаслідок знесення, повинні мати можливість ще до його фактичного здійснення отримати належний розгляд співмірності такого заходу з урахуванням їхніх індивідуальних обставин. У відповідних випадках це може вимагати тимчасового захисту, здатного зупинити знесення до проведення такої оцінки.

Особливого значення це набуває, коли знесення стосується соціально несприятливої групи та цілої громади, яка тривалий час проживала на відповідній території.

У цій справі муніципальні органи не встановили осіб, які проживали в будинках, не дослідили їхніх обставин та фактично виключили заявників із процесу ухвалення й виконання рішень про зне-

сення. Адміністративні суди також не перевірили співмірність цього заходу.

Заявники не мали процедури, яка дозволила б їм до знесення житла отримати належний перегляд його співмірності.

Відповідно, було порушено ст. 8 Конвенції. Правова позиція ЄСПЛ у справі «ALEKSIEVA AND OTHERS v. BULGARIA» від 25.08.2026, заява № 30915/23

Про накладення арешту на самотійні грошові активи

Усправі про поділ майна подружжя апеляційний суд наклав арешт на грошові активи відповідача, розміщені на різних банківських рахунках.

У касаційній скарзі відповідач зазначав, що частина сум є наслідком внутрішніх банківських переказів, а тому їх арешт призвів до штучного подвоєння обсягу забезпечення.

КіС ВС відхилив ці доводи, оскільки матеріали справи не містили беззаперечних і належних первинних банківських документів, зокрема виписок про наскрізний рух коштів, які підтверджували б ідентичність та транзитне походження зафіксованих сум на різних рахунках відповідача.

Самі по собі твердження про внутрішнє переміщення коштів без підтвердження

їх чітким кодом та цільовим призначенням операції є лише припущеннями та не спростовують офіційних відповідей банків щодо наявності окремих залишків на кожному конкретному рахунку.

За таких обставин апеляційний суд, виходячи з наявних офіційних доказів та діючи в межах заявлених вимог, обґрунтовано наклав арешт на самотійні грошові активи.

Водночас відповідача було убезпечено від реального подвоєння обтяження шляхом відмови в арешті гривневого еквівалента відповідних валютних активів.

НШСУ формує стратегію освітньої підготовки суддів з права ЄС

Як має змінитися суддівська освіта, щоб українські судді були готові застосовувати право Європейського Союзу та працювати в умовах майбутнього членства України в ЄС? Над цим питанням працює Національна школа суддів України разом із міжнародними та національними експертами. 17 вересня 2026 року в НШСУ відбулося друге засідання Дорадчої (консультативної) ради експертів при Навчальній лабораторії з вивчення права Європейського Союзу.

Засідання стало продовженням роботи Ради, започаткованої у червні цього року, та було присвячене одному з ключових напрямів діяльності Навчальної лабораторії — формуванню стратегічного бачення розвитку суддівської освіти у сфері права ЄС в Україні.

Відкриваючи засідання, ректор Національної школи суддів України Микола Оніщук наголосив, що набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС суттєво прискорило виконання завдань, передбачених Угодою про асоціацію, зокрема у сфері вивчення права ЄС суддями.

За його словами, підготовка суддів є одним із важливих компонентів виконання євроінтеграційних завдань. Вона має сприяти розвитку суддівської майстерності, цифрових навичок і знань європейського права, з особливим акцентом на верховенстві права та основоположних правах, а також на їх практичному застосуванні у щоденній роботі суду.

Саме тому, як зазначив Микола Оніщук, з метою комплексного виконання завдань Дорожньої карти з верховенства права та Національної програми адаптації законодавства до стандартів ЄС до 2030 року доцільним є розроблення та схвалення Стратегії освітньої підготовки суддів України у сфері права ЄС на період до 2030 року.

Метою Стратегії має стати створення сучасної системи безперервної освіти суддів України у сфері права ЄС, яка забезпечить готовність судової влади до функціонування України як держави-члена Європейського Союзу.

Ректор також наголосив, що розроблення Стратегії є виконанням однієї з рекомендацій, наданих НШСУ за результатами аудиту ТАІЕХ, проведеного у 2025 році.

До роботи Дорадчої ради долучилися суддя Суду справедливості Європейського Союзу у 2016–2023 роках, доктор юридичних наук Віргіліус Валанчус, про-

фесор Ягеллонського університету та Університету Оснабрюка Фридерик Цолль, професор права та політики Університету Гронінгена Джон Морейн, суддя Верховного Суду у Касаційному адміністративному суді Олеся Радишевська, професори та викладачі Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Тетяна Комарова і Тетяна Анакіна, професорка Київського національного університету імені Тараса Шевченка Наталія Ахтирська, суддя Соборного районного суду міста Дніпра Максим Ходаківський та співробітники Навчальної лабораторії з вивчення права ЄС.

Проект Стратегії представила Наталія Ахтирська. Вона окреслила його основні положення, цілі та пріоритетні напрями розвитку освітньої підготовки суддів з права ЄС. Окремо було зазначено, що відповідно до рекомендації Європейської Комісії щорічно не менше 65% суддів України мають бути охоплені курсами з вивчення права ЄС.

Під час експертної дискусії члени Дорадчої ради внесли пропозиції та рекомендації до проекту документа. Учасники обговорили підходи до визначення пріоритетних напрямів навчання, змісту освітніх програм, розвитку професійних компетентностей суддів та інших представників системи правосуддя, а також механізми практичного впровадження Стратегії.

Особливу увагу експерти приділили тому, щоб навчання з права ЄС не обмежувалося теоретичними знаннями. Йшлося про необхідність формування у суддів практичних навичок застосування права ЄС, розуміння правових позицій Суду справедливості Європейського Союзу та їх значення для національної судової практики.

Важливою складовою дискусії було вивчення європейського досвіду суддівської

освіти, зокрема практик держав, які приєдналися до Європейського Союзу під час розширення 2004–2007 років. Такий досвід дає можливість визначити ефективні підходи до підготовки суддів держави-кандидата до повноцінного застосування права ЄС.

Окремо учасники наголосили на необхідності подальшого міжнародного експертного співробітництва та залучення європейських партнерів до реалізації стратегічних завдань у сфері суддівської освіти.

За результатами засідання погоджено продовжити доопрацювання проекту Стратегії з урахуванням пропозицій і рекомендацій членів Дорадчої ради. Також вирішено звернутися до Проекту «PravoJustice4EU» з проханням надати незалежний експертний висновок щодо документа.

Напрацьовані експертами підходи мають сприяти створенню цілісної моделі освітньої підготовки суддів у сфері права ЄС, яка відповідатиме сучасним потребам української системи правосуддя та завданням, пов'язаним із європейською інтеграцією України.

Робота Дорадчої ради експертів є важливою складовою діяльності Навчальної лабораторії з вивчення права Європейського Союзу НШСУ. Залучення до її роботи міжнародних експертів, представників судової влади та академічної спільноти дає змогу поєднати європейський досвід, суддівську практику та наукову експертизу для системного розвитку підготовки суддів України до застосування права ЄС.

Громадська організація в інтересах України vs Мін'юст та підсанкційні російські олігархи:

Аналіз справи № 320/24075/26

Підсанкційні російські олігархи й надалі оперують своїми багатомільярдними активами в Україні. Настав час допомогти Україні взяти ці активи під державний контроль, а не продовжувати нескінченне накопичення державних боргів.

Василь ГОСТЮК,

к.ю.н., LL.M. International Business Law

Про персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи

У провадженні Київського окружного адміністративного суду перебуває справа №320/24075/26 за позовом громадської організації до Міністерства юстиції України про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії, пов'язані з реалізацією державної санкційної політики. Предметом спору є невчинення Мін'юстом заходів щодо виявлення та застосування передбачених законом механізмів стосовно активів осіб, до яких рішенням Ради національної безпеки та оборони України (РНБО) застосовано персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), зокрема Михайла Фрідмана, Петра Авена та Андрія Косогова.

З огляду на предмет спору, справа становить значний науковий і практичний інтерес. Її особливість полягає не лише у питанні застосування санкційних механізмів до активів підсанкційних осіб, а насамперед у перевірці меж дискреційних повноважень Мін'юсту та ефективності функціонування механізму державної санкційної політики в умовах збройної агресії проти України.

На тлі недостатньої ефективності реалізації національної санкційної політики обґрунтовано необхідність налагодження системної співпраці з міжнародними партнерами щодо посилення контролю за активами підсанкційних осіб в Україні та розширення можливостей їх використання в інтересах держави. Вперше запропоновано використання активів підсанкційних осіб як

джерела забезпечення фінансування з боку європейських партнерів, а також як інструменту практичного наповнення та реалізації Ресурсної угоди між Україною та США.

Дійсно унікальна для української практики та перша подібна справа, коли громадська організація намагається через рішення суду примусити Мін'юст виконати закон, стягнути активи підсанкційних російських олігархів в дохід держави України. У центрі правового конфлікту перебуває питання належного виконання державним органом покладених на нього обов'язків щодо виявлення активів підсанкційних осіб та ініціювання передбачених законом процедур їх стягнення в дохід держави. Позивач стверджує, що протягом тривалого часу Міністерство юстиції України обмежувалося формальним листуванням і не здійснило належних дій, спрямованих на перевірку структури власності відповідних активів та підготовку необхідних процесуальних документів.

Позов подано до Міністерства юстиції України щодо застосування до підсанкційних осіб спеціальної санкції у вигляді стягнення в дохід держави належних їм акцій ПрАТ «Київстар». При цьому ПрАТ «Київстар» є одним із найбільших операторів електронних комунікацій України, суб'єктом критичної інфраструктури та важливим елементом національної системи зв'язку. Компанія забезпечує надання телекомунікаційних послуг мільйонам громадян, органам державної влади, військовим формуванням, об'єктам критичної інфраструктури та суб'єктам господарювання, а відтак відіграє істотну роль у забезпеченні націо-

нальної безпеки, обороноздатності та стійкості держави в умовах збройної агресії.

Водночас практична реалізація зазначених положень у випадку застосування санкцій до суб'єкта, який бере участь у великій кількості цивільно-правових та господарських відносин, породжує низку складних правових і економічних наслідків. Мільйони українських споживачів здійснюють регулярні платежі за телекомунікаційні послуги, а десятки тисяч юридичних і фізичних осіб отримують від ПрАТ «Київстар» платежі за оренду земельних ділянок, нерухомого майна, розміщення обладнання та інші договірні зобов'язання.

За таких обставин наявність у громадської організації належної процесуальної правосуб'єктності для звернення до суду не викликає жодних сумнівів. Відтак доводи Міністерства юстиції щодо відсутності у позивача права на подання цього позову не ґрунтуються на належному тлумаченні норм права та підлягають відхиленню.

Наразі Міністерство юстиції заперечує процесуальну правосуб'єктність громадської організації щодо звернення з таким позовом про нібито відсутність належних підстав та доказів порушення прав та інтересів осіб, в інтересах яких діє позивач. Незастосування механізму стягнення активів в дохід держави, на думку Міністерства юстиції України, не становить порушення інтересів держави. Очевидно, за такого стану справ у Мін'юсті до стандартів належного урядування Європейського Союзу нам ще дуже далеко. Проголошений курс на євроінтеграцію вимагає термінових системних змін у роботі Міністерства юстиції, зокрема у формуванні його підходів до взаємодії з інститутами громадянського суспільства.

Водночас Міністерство юстиції України жодним чином не спростувало доводи позивача по суті спору, що суд зобов'язаний врахувати під час розгляду справи. Наразі можна констатувати фактичне визнання Міністерством юстиції обґрунтованості позовних

вимог та належності наведених доказів. Така позиція є зрозумілою з огляду на складність заперечення юридичних фактів та обставин, установлених рішеннями кількох судів в різних юрисдикціях, а також відомостей, що містяться в офіційній звітності емітента щодо складу його акціонерів і структури активів, поданих до Комісії з цінних паперів і бірж Сполучених Штатів Америки (SEC) та офіційно оприлюднений регулятором.

Крім того, Міністерство юстиції України визнало, що з моменту застосування персональних санкцій — 19 жовтня 2022 року — активи, зокрема корпоративні права, Михайла Фрідмана, Петра Авена та Андрія Косогова є заблокованими відповідно до Закону України «Про санкції».

У цьому контексті постають очевидні питання: як за умов блокування активів осіб, на яких накладено санкції та які володіють щонайменше 53,4 % акцій ПрАТ «Київстар», відбуваються загальні збори акціонерів, і чому Міністерство юстиції не кваліфікує їх проведення як порушення санкційних обмежень, що відповідає усталеній практиці Суду Справедливості Європейського Союзу.

Так, у справі C-465/24 від 12 березня 2026 року Суд Справедливості ЄС прямо вказав, що заморожування (блокування) активів унеможлиблює участь підсанкційного власника, навіть за наявності 41,82 % акцій, у загальних зборах акціонерів та здійснення права голосу, оскільки це становить «використання коштів».

Згідно з позицією Суду, володіння значною часткою акцій (зокрема від 50 %) створює спростовну презумпцію контролю, яка поширюється на саму компанію, її кошти та економічні ресурси (справа C-84/24 від 12 березня 2026 року). У такому випадку тягар доказування перекладається на підсанкційну фізичну або юридичну особу, стосовно якої застосовано обмежувальні заходи, й саме вона зобов'язана довести, що презумпція не повинна застосовуватися.

Аналогічний підхід застосовується щодо визнання ефективного контролю підсанкційних осіб навіть за умов використання складних корпоративних структур, значно складніших, ніж власність Фрідмана та інших в ПрАТ «Київстар». Зокрема, через трасти, номінальних власників та інші конструкції (справи Суду Справедливості ЄС щодо трастів C-483/23, C-428/24, C-476/24 рішення від 21 травня 2026 року, Danish beneficial owner cases, наприклад, C-115/16, C-118/16, C-119/16 та C-299/16 від 26 лютого 2019 року; C-116/16 та C-117/16 від 26 лютого 2019 року).

Наразі Міністерство юстиції не заперечує необхідності застосування спростовної презумпції контролю щодо підсанкційних осіб. Водночас Мін'юст зазначив, що надана позивачем інформація щодо ПрАТ «Київстар» потребує додаткової перевірки. Тривалість такої перевірки істотно перевищує розумні строки та відповідно до правових позицій Великої Палати Верховного Суду (зокрема, постанови від 08.09.2022 у справі №9901/276/19) і Касаційного адміністративного суду Верховного Суду (постанови від 05.03.2024 у справі №300/3657/22, від 14.03.2024 у справі №620/278/23) може бути кваліфікована як протиправна бездіяльність суб'єкта владних повноважень.

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) послідовно виходить із того, що надмірна тривалість адміністративних або судових процедур може становити порушення права на ефективний засіб захисту та принципу «розумного строку». Так, у справі Kudła v. Poland (2000) сформульовано загальний стандарт «reasonable time» та обов'язок держави забезпечити ефективні засоби юридичного захисту від надмірної тривалості проваджень. Невиконання або надмірна затримка дій державних органів розглядається як порушення Конвенції, зокрема у контексті ефективності державного управління — справа Burdov v. Russia (No. 1) (2002).

З точки зору адміністративного права справа порушує ширше питання співвідношення принципів законності, дискреційних повноважень органів виконавчої влади та права громадянського суспільства вимагати належного виконання державою її публічно-правових обов'язків. Саме тому результати її розгляду можуть мати значення не лише для конкретних учасників спору, а й для формування подальшої практики застосування санкційного законодавства України.

Фактичні обставини спору: санкційний механізм та проблема його реалізації Указами Президента України від 19 жовтня 2022 року №726/2022, №727/2023 введено в дію рішення РНБО про застосування до Михайла Фрідмана, Петра Авена та Андрія Косогова персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів, зокрема санкцій у вигляді блокування активів. Відповідно до законодавства про санкції застосування такого обмеження передбачає необхідність подальшого виявлення

майна та корпоративних прав (акцій), які прямо або опосередковано належать підсанкційним особам, а також вжиття заходів щодо їх подальшого стягнення в дохід держави.

Позивач посиляється на те, що Міністерство юстиції України володіє достовірною інформацією про наявність ознак опосередкованого контролю зазначених осіб над ПрАТ «Київстар» через володіння контрольним, як мінімум 53,4%, пакетом акцій цього товариства. Водночас на думку позивача, належної перевірки отриманої інформації проведено не було, а передбачений нормативними актами механізм реагування фактично не був реалізований.

У цьому контексті особливого значення набуває Порядок реалізації та моніторингу ефективності державної санкційної політики, затверджений наказом Міністерства юстиції України №4201/5 від 30 вересня 2022 року. Вказаний нормативний акт встановлює послідовність дій уповноважених структурних підрозділів Міністерства щодо збору інформації, взаємодії з іншими державними органами, аналізу структури власності активів та підготовки матеріалів для подання відповідних позовів до Вищого антикорупційного суду.

Важливими доказами у цій справі є два судові рішення різних юрисдикцій і офіційна звітність емітента, подана ним до Комісії з цінних паперів і бірж США.

Першим є рішення апеляційної інстанції Високого Суду Справедливості, Рішення суду, повний текст. Case No: AC-2023-LON-000405. judiciary.uk/wp-content/uploads/2024/11/LetterOne-v-SSBEIS-OPEN-JUDGMENT-APPROVED-20112024-FINAL-.pdf

Королівська Колегія в Справах Адміністративного Суду, встановила, що компанія LetterOne Investment Holdings S.A. заснована російськими бізнесменами Михайлом Фрід-

маном, Петром Авеном і Германом Ханом. Пункт 61 рішення Суду прямо стверджує, Mr. Aven, Mr. Fridman and Mr. Kosogov є засновниками і залишаються єдиними кінцевими бенефіціарними власниками (КБВ/UBO) групи LetterOne (див. пп. 36-41, 61 рішення суду від 20.11.2024).

ПрАТ «Київстар» на 100% належить VEON Ltd. Відомості про найбільших акціонерів, структуру активів та іншу докладну інформацію щодо VEON Ltd. як емітента цінних паперів, що котируються на біржі Nasdaq, відповідно до законодавства США подаються в його регулярній звітності та є публічно доступними.

У свою чергу, згідно з оновленою станом на 1 березня 2026 року інформацією ITEM 7. MAJOR SHAREHOLDERS AND RELATED PARTY TRANSACTIONS. A. Major Shareholders. ANNUAL REPORT FOR THE FISCAL YEAR ENDED DECEMBER 31, 2025. U.S. Securities and Exchange Commission, найбільшим акціонером VEON Ltd. виступає LetterOne Investment Holdings S.A. із сукупною часткою щонайменше 53,4%. Таким чином, простежується послідовний ланцюг контролю: підсанкційні особи → LetterOne Investment Holdings S.A. → VEON Ltd. → ПрАТ «Київстар».

Наступним беззаперечним доказом є ухвала Київського апеляційного суду від

в так звані «ЛНР», «ДНР», в окуповані Херсонську, Запорізьку області та АР Крим».

Зазначені обставини, встановлені українським судом, красномовно свідчать самі за себе. Таким чином, предметом спору є, по суті, не питання запровадження санкцій чи конфіскації активів як таких, вони вже встановлені відповідними судовими рішеннями, а питання належного виконання спеціальним державним органом функцій, покладених на нього законом у сфері санкційної політики. У цьому контексті справа №320/24075/26 виходить далеко за межі питання санкцій щодо активів російських олігархів. Вона фактично стає тестом на здатність судової системи продемонструвати незалежність від адміністративних та політичних впливів і надати належну правову оцінку бездіяльності органу виконавчої влади навіть тоді, коли предмет спору стосується значних економічних активів впливових зацікавлених осіб.

Ринкова вартість активу як ймовірний фактор впливу

У контексті аналізу справи №320/24075/26 суттєве значення має оцінка фінансових показників ПрАТ «Київстар» — ключового телекомунікаційного активу України, належного підсанкційним росіянам. За роки повномасштабної війни чистий прибуток то-

ного акціонера VEON, генеруючи близько 31% EBITDA всієї групи, офіційні структури якої працюють, крім України, в Пакистані, Бангладеш, Казахстані та Узбекистані.

Ринкова капіталізація компанії VEON коливається в межах 4-4,3 млрд доларів США, з яких щонайменше 53,4% належить підсанкційним особам — тобто понад 2,1-2,3 млрд доларів США, частка яких давно мали б перейти у власність держави Україна як і частина багатомільярдних прибутків, зароблених в Україні за роки війни VEON Advanced Charting. Nasdaq. nasdaq.com/market-activity/stocks/veon/advanced-charting?timeframe=5y.

Крім того, як єдиний акціонер ПрАТ «Київстар», VEON створила нову інвестиційну структуру Kyivstar Group Ltd., акції якої, як нібито стосуються до ПрАТ «Київстар», почали торгуватися на біржі NASDAQ 15 серпня 2025 року. Згідно з публічною звітністю, у зв'язку з лістингом Kyivstar Group Ltd. на біржі Nasdaq (Nasdaq: KYIV Kyivstar Group Ltd. Common Shares (KYIV)). Nasdaq. nasdaq.com/market-activity/stocks/kyiv), компанія прагнула залучити до 200 млн доларів під час свого дебюту на американському ринку.

VEON Ltd. зберегла 83,6% Kyivstar Group Ltd., тоді як орієнтовно 15% акцій перебувають у вільному обігу — public float. Водночас VEON Ltd., будучи компанією, зареєстрованою на Бермудських островах, здійснює біржовий лістинг через власні ADS (American Depositary Shares) — американські депозитарні розписки, що підтверджують право власності на акції іноземної компанії (Nasdaq: VEON).

Структура володіння між VEON, Kyivstar Group Ltd. та ПрАТ «Київстар» створює складність у ринковій оцінці сукупної вартості активів, що може вимагати обережного застосування методів sum-of-the-parts valuation та врахування можливих холдингових дисконтувань.

У цьому контексті виникає методологічне питання коректного агрегування вартості пов'язаних біржових інструментів, зокрема щодо уникнення подвійного врахування економічної експозиції до одного й того самого базового активу — додавання вартості ПрАТ «Київстар» до ринкової (біржової) вартості ADS VEON Ltd. та Kyivstar Group Ltd. без ризику подвійного обліку. Цей аспект може становити предмет окремого методологічного дослідження та відображати структурні особливості ринкової оцінки складних холдингових груп на фондовому ринку США James Barra, Jemma Grist, Tobias Robinson. Trading Scams. Jun 20, 2026 року. daytrading.com/scams.

У контексті аналізу справи суттєве значення має оцінка фінансових показників ПрАТ «Київстар» — ключового телекомунікаційного активу України, належного підсанкційним росіянам. За роки повномасштабної війни його чистий прибуток вимірюється десятками мільярдів гривень щорічно.

16.04.2024 року у справі №761/35853/23, якою встановлено, що підсанкційні російські олігархи «опосередковано, через компанію Letterone Holdings S.A., володіють акціями компанії Veon LTD, яка є акціонером українського оператора зв'язку — приватного акціонерного товариства «Київстар» та російського публічного акціонерного товариства «Вымпел-коммуникации», яке працює під брендом «Beeline». Суд встановив, що «Компанія «Veon LTD» володіє акціями приватного акціонерного товариства «Київстар» (Україна) та публічного акціонерного товариства «Вымпел-Коммуникации» (рф). При цьому публічне акціонерне товариство «Вымпел-Коммуникации», яке працює на території рф під брендом «Beeline» надає абонентам знижки на тарифи для дзвінків, в тимчасово окуповані рф території України:

вариства стабільно вимірюється десятками мільярдів гривень щорічно.

За 2022 рік дохід склав 31,1 млрд грн, чистий прибуток — 11,3 млрд грн EBITDA — 18 млрд грн. У 2023 році дохід становив вже 33,6 млрд грн, чистий прибуток — \$175 млн, EBITDA — 19,78 млрд грн (або \$538 млн). Стрімкий ріст прибутку зафіксовано в 2024 році — \$283 млн EBITDA-маржа у 2022–2024 роках стабільно висока та сягала 56,1%.

Чистий прибуток «Київстар» за 2025 рік становив \$456 млн. У I кварталі 2026 року загальний дохід зріс на 26,6% рік до 2025 року, що становить до \$323 млн (31,3% до UAH 13,9 млрд), EBITDA зросла на 23,5% до \$173 млн з маржею 53,5%, а чистий прибуток за квартал склав \$85 млн.

ПрАТ «Київстар» залишається одним з найприбутковіших активів для свого єди-

Станом на 21 лютого 2022 року (до початку повномасштабної війни в Україні) ринкова капіталізація VEON Ltd. становила близько 0,7 млрд доларів США (ціна ADS — 9,8 долара США). Станом на 24 травня 2026 року вона зросла до приблизно 4,2 млрд доларів США (ціна ADS — 56,41 долара США).

Таким чином, в умовах війни в Україні, ринкова капіталізація компанії VEON Ltd. збільшилася на близько 3,5 млрд доларів США. Частка цього зростання, що припадає на LetterOne і яка вже тривалий час мала б належати Україні, становить приблизно 2,24 млрд доларів США.

Такі фінансові показники, на тлі численних корупційних справ щодо топпосадовців держави, дозволяють висунути обґрунтоване припущення про наявність і використання достатніх фінансових ресурсів для забезпечення збереження існуючої структури володіння та контролю над цим активом з боку підсанкційних російських осіб навіть на п'ятому році повномасштабної війни.

Правова природа спору: межі дискреції, принцип належного урядування та судовий контроль

З юридичної точки зору, справа №320/24075/26 порушує фундаментальне питання адміністративного права — співвідношення дискреційних повноважень органу виконавчої влади, його обов'язку діяти відповідно до закону та меж судового контролю за реалізацією таких повноважень.

У практиці Верховного Суду та Європейського суду з прав людини неодноразово наголошувалося, що наявність дискреції не означає необмеженої свободи розсуду адміністративного органу. Навіть за відсутності чітко визначеного обов'язку ухвалити конкретне рішення державний орган зобов'язаний здійснити належну перевірку обставин справи, надати мотивовану оцінку отриманій інформації та забезпечити ефективне виконання покладених на нього функцій.

У цьому аспекті принцип належного урядування (good governance), який поступово інтегрується у національне адміністративне право під впливом практики ЄСПЛ та права Європейського Союзу, передбачає, що державні органи повинні діяти своєчасно, послідовно та передбачувано та добросовісно, особливо тоді, коли йдеться про захист публічного інтересу, національної безпеки та реалізацію санкційної політики.

Дискреційні повноваження Міністерства юстиції не можуть тлумачитися як право необмежено відкладати або взагалі не здійсню-

вати перевірку отриманої інформації. Після надходження відомостей, які потенційно свідчать про наявність активів підсанкційних осіб, у Міністерства виникає не дискреційне право, а юридичний обов'язок розпочати передбачені Порядком №4201/5 процедури перевірки, збору інформації та взаємодії з компетентними органами. Дискреція може стосуватися оцінки результатів перевірки та процесуальної стратегії, але не самого факту реагування на отриману інформацію.

Оцінка бездіяльності адміністративного органу нерозривно пов'язана з критерієм розумного строку (постанова ВП ВС від 6 лютого 2025 року по справі №990/29/22). У практиці Верховного Суду та адміністративного судочинства загалом розумний строк розглядається як найкоротший строк, достатній для повного та всебічного дослідження обставин справи.

У липні 2023 року заступник керівника Офісу Президента України Ростислав Шурма публічно зазначив, що, попри стратегічне значення ПрАТ «Київстар» для економіки та інфраструктури держави, компанія фактично перебуває «за пів кроку до конфіскації», наголосивши: «Юридично це має статися». У подальшому, жовтень 2023 року, високопосадовець Мін'юсту повідомив про підготовку позову до Вищого антикорупційного суду (ВАКС) щодо стягнення активів підсанкційного бізнесмена Михайла Фрідмана, включно з його часткою в ПрАТ «Київстар».

При визначенні розумності строку мають враховуватися складність перевірки, обсяг необхідних міжнародних запитів, поведінка зацікавлених осіб та суспільна значущість питання. Водночас сама по собі складність корпоративної структури не може виправдовувати багаторічну відсутність остаточного рішення уповноваженого органу. Якщо протягом кількох років після запровадження санкцій орган не здатний завершити перевірку або хоча б сформулювати

мотивовану правову позицію щодо результатів такої перевірки, виникають обґрунтовані сумніви щодо належного виконання ним покладених законом функцій.

Санкційний механізм за своєю природою має не декларативний, а практичний характер. Блокування активів, яке роками не супроводжується їх належною ідентифікацією, перевіркою та вирішенням питання про подальше застосування передбачених законом заходів, фактично нівелює мету санкцій. Оцінка дій Міністерства повинна здійснюватися не лише через формальне виконання окремих процедурних дій, а й через критерій ефективності реалізації санкційної політики держави загалом.

Правомірність і необхідність застосування санкційного механізму у формі примусового вилучення відповідних активів отримали достатнє нормативно-правове та доктринальне обґрунтування і не є предметом істотного правового спору в межах наукової чи правозастосовної дискусії. Питання допустимості поширення санкційних обмежень, включно з конфіскацією акцій «Київстар» у підсанкційних осіб, вже було предметом ґрунтовного аналізу в науковій літературі та відповідних експертних дослідженнях.

У цій справі суд не покликаний підняти собою Міністерство юстиції та вирішувати питання про подання позову до ВАКС. Предметом судового контролю є значно вужче питання: чи здійснило Міністерство необхідний мінімум дій, який законодавець поклав на нього як на уповноважений орган реалізації санкційної політики. Судова перевірка бездіяльності органу влади не означає втручання у дискрецію, якщо вона спрямована виключно на оцінку факту здійснення або нездійснення передбачених законом процедур.

(Далі буде...)

Правова система протидії корупції

Чи можливо адвокату протидіяти корупції у сфері професійної діяльності?

Першоосновою системи правових засад протидії корупції у сфері адвокатської діяльності виступають положення Конституції України, відповідно до яких виключено законами України визначаються, зокрема, засади організації та діяльності адвокатури. Конституційне закріплення адвокатури має принципове значення, оскільки визначає її як самостійний інститут, функціонування якого безпосередньо пов'язане із забезпеченням права особи на професійну правничу допомогу та реалізацією принципу верховенства права.

Ольга КОВАЛЬСЬКА,
керуюча партнерка АО «PRIME LAW GROUP», адвокатка

Конституційні положення щодо адвокатури слід розглядати не лише як вимогу законодавчого врегулювання її діяльності, а й як основу забезпечення її незалежності, професійної доброчесності та відповідальності. При цьому антикорупційні механізми не можуть зводитися до державного адміністративного контролю за адвокатуру. Їх призначення полягає у створенні таких умов професійної діяльності, за яких незалежність адвоката поєднується з дотриманням вимог законності та доброчесності.

У цьому контексті виникає необхідність забезпечити баланс між двома взаємопов'язаними професійними складовими: незалежністю адвокатури та її професійною відповідальністю. Надмірне втручання держави може поставити під загрозу незалежність адвоката, тоді як недостатність механізмів професійного контролю може знизити довіру до адвокатури та створити умови для виникнення конфлікту інтересів. Тому конституційна основа протидії корупції в адвокатурі передбачає одночасне гарантування автономії професії та формування ефективних механізмів забезпечення професійної доброчесності.

Такий підхід відповідає сучасному розумінню ролі юридичної професії загалом. Досліджуючи участь корпоративних юристів у транскордонній корупції, експерти звертають увагу на те, що адвокати можуть виступати не лише пасивними учасниками правовідносин, а й професійними посередниками, через яких забезпечується переміщення незаконно отриманих коштів, приховування бенефіціарної власності та використання юридичних механізмів для реалізації корупційних схем. Експерти водночас

наголошують на необхідності колективної відповідальності за статус юридичної професії та її регуляторних органів за підтримання належних етичних стандартів.

Це дає підстави розглядати адвоката в сучасній антикорупційній системі у подвійній якості: як суб'єкта, діяльність якого має бути захищена від неправомірного втручання, і як професіонала, від якого очікується недопущення використання правничих інструментів для реалізації протиправних цілей. Саме ця обставина зумовлює необхідність поєднання професійної незалежності з механізмами професійної етики, саморегулювання та відповідальності. Також ми маємо говорити про важливу роль міжнародних стандартів, які прийняті VIII Конгресом ООН із запобігання злочинності та поводження з правопорушниками у 1990 році. У них закріплюється право кожної особи звертатися до адвоката за власним вибором для захисту своїх прав на всіх стадіях кримінального провадження, а також покладається обов'язок на держави забезпечувати ефективний і рівний доступ до адвокатів. Водночас професійним асоціаціям адвокатів відводиться важлива роль у забезпеченні юридичної допомоги та інформуванні суспільства про права, обов'язки й значення адвокатури у захисті основних свобод.

Для антикорупційної проблематики значення цих положень полягає в тому, що вони визначають інституційну модель незалежної адвокатури, яка передбачає не відсутність контролю як такого, а професійне саморегулювання на відміну від адміністративного втручання держави. Саме професійні організації мають відігравати істотну роль у формуванні стандартів належної по-

ведінки, їх реалізації та застосуванні дисциплінарних механізмів.

Сучасні дослідження професійної етики адвокатів також акцентують на необхідності узгодження професійної незалежності з відповідальністю, наголошують на значенні професійної доброчесності та необхідності підтримання балансу між незалежністю адвоката і його професійною відповідальністю.

Особливої актуальності ця проблема набуває у сфері протидії корупції та відмиванню коштів у сучасному світі. Адвокат може володіти інформацією про структуру власності, походження активів, характер господарських операцій та реальних бенефіціарів, а тому його професійна діяльність потенційно здатна як сприяти виявленню ризиків, так і використовуватися для їх приховування. Адже важливо розглядати юридичну професію як одного з учасників системи превенції корупції, не заперечуючи водночас необхідності збереження адвокатської таємниці та професійної незалежності.

Останні гучні розслідування і так звані «публічні викриття», як от операція «Карфаген» щодо кришування шахрайських кол-центрів та легалізації мільйонних статків за участі посадовців Офісу генерального прокурора за можливого пособництва представників адвокатської професії, дали новий поштовх дискусії щодо професійної відповідальності адвоката. В цьому контексті більш поглибленому аналізу підлягає визначення меж правомірності дій адвоката, який роками може консультувати клієнта щодо майна, активів, податків, бути інформаційно обізнаним про стан його справ, в тому числі можливого порушення законів, пропонувати шляхи вирішення проблемних питань клієнта, але при цьому не перетинати стоп-лінію і не перетворитися на співучасника злочину.

В той же час антикорупційні обов'язки не повинні призводити до перетворення адвоката на агента або провідника державного контролю. У цьому полягає одна з найбільш складних проблем правового регулювання. Ефективна антикорупційна модель має ґрунтуватися не на максимальному розши-

ренні державного контролю, а на поєднанні законодавчих вимог, професійного саморегулювання, етичних стандартів та належних дисциплінарних механізмів.

Отже, конституційно-правові та міжнародно-правові засади протидії корупції у сфері адвокатської діяльності формують первинний нормативний рівень відповідного механізму. Конституція України визначає фундаментальні параметри організації адвокатури та гарантує її особливий статус, тоді як міжнародні стандарти конкретизують вимоги щодо незалежності, професійної доброчесності, доступу до правничої допомоги та відповідальності адвокатури. Їх спільною рисою є необхідність узгодження професійної незалежності з обов'язком не допускати використання адвокатської діяльності для корупційних цілей. Саме на цій основі конституційні та міжнародні принципи набувають певної єдності та конкретного змісту у законодавстві України, а також в актах адвокатського самоврядування.

Законодавче та професійне забезпечення протидії корупції в адвокатурі.

Важливе місце у системі правових засад протидії корупції в адвокатурі посідають закони України, які визначають правовий статус адвоката, порядок набуття права на заняття адвокатською діяльністю, організацію адвокатського самоврядування, професійні обов'язки та підстави дисциплінарної відповідальності. На відміну від конституційних і міжнародних положень, які визначають загальні інституційні орієнтири.

Основним спеціальним нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Його положення безпосередньо пов'язують набуття статусу адвоката з відповідністю особи встановленим законом вимогам, складанням кваліфікаційного іспиту, проходженням стажування, складанням присяги адвоката України та отриманням свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю. При цьому закон установлює й певні антикорупційні фільтри доступу до професії. Зокрема, особа не може бути адвокатом, якщо її було звільнено з посади судді, прокурора, слідчого, дізнавача, нотаріуса, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги чи вчинення корупційного правопорушення — протягом трьох років із дня такого звільнення. Таке положення має превентивне

значення, оскільки спрямоване на недопущення автоматичного переходу до адвокатської професії осіб, професійна діяльність яких у публічному секторі завершилася через істотне порушення вимог доброчесності. Водночас його не слід розглядати як загальну заборону для осіб, які в минулому були притягнуті до юридичної відповідальності. Антикорупційне значення має також присяга адвоката України, складання якої є необхідною умовою набуття статусу адвоката.

Водночас загальну нормативну основу антикорупційної політики становить Закон України «Про запобігання корупції». Він визначає систему запобігання корупції, встановлює основні засади антикорупційної політики, повноваження спеціально уповноважених суб'єктів, а також комплекс превентивних механізмів. Його значення для адвокатури полягає передусім у тому, що професійна діяльність адвокатів здійснюється в загальному правовому середовищі, в якому існують корупційні ризики, формуються механізми виявлення та запобігання корупційним правопорушенням.

Антикорупційне законодавство повинно забезпечувати протидію корупційним правопорушенням, однак його застосування до адвокатської діяльності має узгоджуватися з конституційними гарантіями незалежності адвокатури, адвокатською таємницею та особливим статусом адвоката. Отже, антикорупційне регулювання в цій сфері не може ґрунтуватися виключно на механізмах зовнішнього державного контролю. Саме тому особливого значення набувають акти органів адвокатського самоврядування. Передусім ідеться про Правила адвокатської етики, затверджені 3-тм з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року зі змінами 2019 року. Їх особливість полягає в тому, що вони не замінюють законодавство про адвокатуру, а доповнюють, конкретизують, формують систему професійних орієнтирів для оці-

нювання поведінки адвоката. Самі Правила визначають адвокатуру як недержавний самоврядний інститут і прямо пов'язують певні етичні стандарти з необхідністю збалансування служіння інтересам клієнта та інтересам суспільства, а також дотриманням законності й верховенства права.

У цьому аспекті Правила адвокатської етики мають як безпосереднє, так і опосередковане антикорупційне значення. Безпосередньо принцип незалежності адвоката поєднується в них із принципом законності, відповідно до якого адвокат не може давати клієнту поради, свідомо спрямовані на полегшення вчинення правопорушення, або іншим чином умисно сприяти його вчиненню. Опосередковано професійна лояльність до клієнта не є абсолютною: вона обмежується законом та професійними етичними вимогами.

Не менш важливим є закріплення вимог щодо чесності та добропорядної репутації адвоката. Відповідні положення забороняють завідомо неправдиві заяви та вимагають від адвоката чесного й гідного виконання професійних обов'язків. У сукупності ці положення створюють механізм, за допомогою якого доброчесність перетворюється з абстрактної професійної характеристики на критерій оцінки конкретної поведінки адвоката. Суттєвим є й те, що етичні вимоги поширюються не лише на індивідуального адвоката. Правила є обов'язковими для адвокатських бюро та адвокатських об'єднань, а органи адвокатського самоврядування покликані сприяти та контролювати їх дотримання. За порушення Правил до адвоката можуть застосовуватися заходи дисциплінарної відповідальності.

Яким має бути можливий контроль протидії корупції?

Отже, формується внутрішній професійний контур протидії корупції, який до-

повнює загальнодержавну систему протидії корупції. Сучасна наукова дискусія підтверджує необхідність такого поєднання зовнішнього регулювання та професійного саморегулювання. Експерти звертають увагу на потенційну роль юридичної професії у сприянні транскордонній корупції та наголошують на колективній відповідальності професії й регуляторних органів за підтримання належних етичних стандартів. Так, сучасна дискусія про адвоката як про професіонала, який має не лише забезпечувати доступ до права, а й запобігати використанню юридичних послуг для корупції та інших суспільно небезпечних практик. Водночас наголошується на ризиках надмірного розширення такої функції, особливо якщо вона може використовуватися для втручання у незалежність юридичної професії.

Практичну актуальність цієї проблеми підтверджує і сучасний міжнародний підхід. FATF у 2024 році окремо дослідила виконання антикорупційних вимог щодо так званих охоронців благ, до яких може належати й адвокат. Треба виходити з того, що професійні посередники можуть як несвідомо, так і свідомо сприяти відмиванню коштів і корупції, що обумовлює необхідність належних механізмів запобігання відповідним ризикам. Таким чином, законодавче та професійне забезпечення протидії корупції в адвокатурі має багаторівневий характер. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлює вимоги до набуття та збереження професійного статусу, у тому числі окремі антикорупційні обмеження; Закон України «Про запобігання корупції» формує загальне нормативне середовище запобігання корупції; акти адвокатського самоврядування конкретизують вимоги професійної доброчесності та встановлюють внутрішні механізми їх забезпечення. Водночас ефективність цієї системи залежить не від максимального розширення державного контролю, а від належного розмежування компетенції державних і професійних інституцій. Саме поєднання законодавчих заборон, професійної етики, самоврядування та дисциплінарної відповідальності дозволяє забезпечити доброчесність адвокатури без необґрунтованого обмеження її незалежності.

Публікація підготовлена з урахуванням матеріалу «Правові засади протидії корупції у сфері адвокатської діяльності та місце серед них адміністративно-правового регулювання». Автор О. С. Шадрін — «Форум права», 2026 рік.

Перший саміт «Карпатської ініціативи» без Угорщини

18 вересня в Україні, на Івано-Франківщині, відбувся перший саміт «Карпатської ініціативи». Сюди приїхали лідери або топпосадовці майже усіх держав, на території яких розташовані Карпати: Польщі, Словаччини, Румунії, Сербії, Чехії та Австрії.

Але в цій картині бракує Угорщини. Від неї на Прикарпаття поїхав заступник посла в Києві. І питання не лише в тому, що угорський прем'єр Петер Мадяр проігнорував цю подію, попри неодноразові запрошення Києва. І не лише в тому, що Будапешт взагалі не прислав нікого. Вражає те, як саме угорська влада взаємодіяла з Києвом під час підготовки до цього візиту. І це ставить серйозні питання щодо реальних мотивів уряду Мадяра.

Ситуацію ускладнює дипломатичний ляпас, який Київ отримав від Будапешта минулого тижня. Українські посадовці воліють не говорити про цю історію публічно, хоча про неї знає вся Верховна Рада. Ці події стали сумним відображенням нової політики Угорщини щодо України. У її центрі — демонстративна зневага до України.

А основним інструментом цієї політики лишається штучна криза у відносинах, створена за часів Орбана, яку уряд Мадяра, всупереч своїм публічним деклараціям, дедалі більше цементує.

Немає сумнівів, що в Будапешті розуміють: за фактом, угорська держава цими діями карає також угорську меншину Закар-

паття. Не лише блокуючи її шлях до ЄС, а й створюючи перепони для схвалення законів, необхідних меншині. Але все одно продовжує цю політику.

На цьому тлі примітно, що Україна, попри всі знаки зневаги з угорського боку, продовжує шукати точки дотику і намагається встановити добросусідські відносини. Але успіх на цьому шляху неможливий без участі обох гравців. І розуміння, яким чином змінити політику Будапешта, наразі немає.

Лишаються хіба що сподівання на те, що європейські та американські партнери зможуть натиснути на Мадяра і дохідливо пояснити, що його перетворення на «нового Орбана» зрештою зашкодить самій Угорщині.

■ РЕГІОНАЛЬНА ПАНОРАМА

Сприяння ухиленню від мобілізації

На Тернопільщині викрили увесь склад лікарської комісії районної лікарні, який за 6–12 тисяч доларів штампував фейкові довідки для ухилення від мобілізації.

За кілька років медики видали близько тисячі підроблених висновків про те, що родичі військовозобов'язаних нібито потребують постійного догляду, — повідомляє Тернопільська обласна прокуратура.

Організувала схему голова ЛКК, залучивши інших членів комісії та посередників для пошуку клієнтів. Під час обшуків правоохоронці вилучили документи й гаджети, а фігурантам уже повідомили про підозри та обирають запобіжні заходи.

Уманського міського голову відкликано з посади

В Умані вперше в Україні відкликали з посади міську голову за бажанням мешканців — Ірину Плетньову, повідомив народний депутат від Уманщини Антон Яценко у коментарі «Суспільному».

Плетньова очолювала Умань із 2020 року. На виборах вона балотувалася від партії «За майбутнє» та отримала 6074 голоси — понад 30% виборців. Саме стільки підписів було потрібно для її відкликання з посади. Така норма прописана у Законі України «Про вибори міських голів». Ініціативна група збирала підписи з 29 липня до 17 серпня. За цей час зібрали 6710 підписів і передали їх Територіальній виборчій комісії. Комісія мала перевірити їх протягом 20 днів та 7 вересня оголосила остаточний результат. ТВК врахувала 6421 підпис, а ще

289 не зарахували з різних причин. Після цього партія «За майбутнє» провела збори в Києві 8 вересня та одноголосно ухвалила рішення про відкликання Плетньової з посади міської голови.

Після припинення повноважень міської голови її обов'язки виконує секретар міськради Ростислав Заволока. Попередня секретарка Катерина Терещенко, яка була однопартійкою Плетньової, 7 вересня звільнилася за власним бажанням.

Підготовлено за матеріалами ЗМІ

Захист культурної спадщини

Прокуратура Черкаської області через суд вимагає захистити археологічну пам'ятку на Звенигородщині.

Звенигородська окружна прокуратура звернулася до суду щодо археологічної пам'ятки у Вільховці. Суд відкрив провадження.

Прокуратура встановила, що пам'ятка не має необхідної облікової документації, визначених меж і правил використання, а також не внесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Крім того, земельна ділянка під пам'яткою не сформована та не має кадастрового номера. Прокуратура вимагає зобов'язати відповідні органи оформити необхідну документацію, визначити межі пам'ятки та забезпечити її внесення до Державного реєстру.

Довідково — археологічна пам'ятка «Поселення (межа IV–III тисячоліть до н. е.)» розташована у Вільховці Звенигородського району, на хуторі Кравченкове. Її взяли на державний облік рішенням виконкому Черкаської облас-

ної ради народних депутатів від 26 червня 1990 року № 116. Охоронний номер пам'ятки — 2632. Площа поселення — близько 100 га. Його виявив у 1980 році археолог Т. Г. Мовша.

Пам'ятка належить до Веселокутського типу пам'яток буго-дніпровського локального варіанта східнотрипільської культури та датується приблизно 4200–4100 роками до н. е.

Свою активність розпочинають РВПО

В Одесі, 10–11 вересня відбувся Південноукраїнський міжрегіональний форум РВПО для представників Миколаївської, Херсонської та Одеської областей.

Це консультативно-дорадчі органи при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, Київській та Севастопольській міських, обласних і районних державних (військових) адміністраціях, — ред. ЮВУ). Як відомо, Ради ВПО утворюються на підставі відповідного розпорядження. Їхнє завдання — реалізація регіональної політики у сфері забезпечення й захисту прав та інтересів внутрішньо переміщених осіб. Миколаївщина була представлена понад 30 учасниками, представниками різних Рад ВПО.

Протягом цих двох насичених днів ми мали чудову нагоду зануритися у спільну роботу, ознайомитися з новими підходами до розвитку громад та обмінятися практичним досвідом із колегами з Одещини та Херсонщини. На форумі панувала неймовірно робоча та водночас дружня атмосфера, де кожен спікер та спікерка дуже влучно й доступно ділилися реальними кейсами.

Особливо цінними були воркшопи та навчальні сесії. Ми детально розбирали інструменти залучення додаткових ресурсів, специфіку участі у формуванні місцевих бюджетів, розбудову партнерств із громадськими організаціями та донорами, а також посилення ролі Рад ВПО у відбудові й процесах евакуації. Форум дав змогу не лише отримати дієві рішення для щоденної роботи, а й завести нові корисні знайомства, обговорити спільні виклики та зарядитися мотивацією для подальших змін. Повернулися додому з потужним багажем ідей, нових контактів та готовністю втілювати напрацьоване в Радах ВПО Миколаївської області.

Щиро дякуємо організаторам та партнерам — Благодійному фонду «Стабілізешен Суппорт Сервісез» та УВКБ ООН в Україні — за чудову платформу для діалогу, співпраці та підтримки!

Підготувала **Олена КАПЛІЙ**,
громадська діячка

Право дитини на сім'ю

Фахівці правосуддя напрацьовували дитиноцентризований підхід до цивільних справ, адже за кожною судовою справою щодо дитини стоїть не просто правовий спір, а її життя, безпека, прив'язаності, пережитий досвід і майбутнє. Саме тому розгляд таких справ потребує особливого, дитиноцентрованого підходу та злагодженої взаємодії фахівців різних сфер.

Ці питання були ключовими під час триденного тренінгу «Право дитини на сім'ю: дитиноцентризований підхід до розгляду цивільних справ. Посилення спроможності міждисциплінарної спільноти фахівців, які працюють із дітьми в системі правосуддя», що відбувся 10–12 вересня в Києві.

Тренінг проведено в межах пілотного проекту щодо запровадження спеціалізації суддів у справах сім'ї та дітей, який реалізується за ініціативи Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх у співпраці з Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду, Національною школою суддів України, Державною службою України у справах дітей, Координаційним центром з розвитку сімейного виховання та догляду дітей, ГО «ВГЦ «Волонтер» за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (UNICEF) в Україні.

Мета навчання — сформувати у фахівців, які працюють із дітьми в системі правосуддя, спеціальні знання, професійні компетентності та практичні навички для прийняття рішень відповідно до принципу найкращих інтересів дитини. Водночас тренінг покликаний посилити міждисциплінарну взаємодію та виробити узгоджені

професійні підходи у справах, що стосуються прав та інтересів дітей.

До учасників із вітальним словом звернулися представники установ та організацій, залучених до реалізації пілотного проекту. Від Національної школи суддів України виступила заступниця начальника — завідувачка сектору дистанційної освіти відділу підготовки суддів Тамара Закревська.

Вона наголосила на особливій відповідальності фахівців, які працюють зі справами щодо дітей, та необхідності формування єдиного дитиноцентрованого підходу в системі правосуддя. За її словами, тема тренінгу значно ширша за межі окремої навчальної програми, адже за кожною справою стоїть дитина — з її власним життям, потребами, досвідом і майбутнім.

Окремо Тамара Закревська звернула увагу на важливість міждисциплінарної взаємодії. У тренінгу взяли участь судді, фахівці служб у справах дітей та органів опіки і піклування, психологи, експерти та інші спеціалісти. Саме поєднання різних професійних компетентностей дає змогу комплексно оцінювати обставини справи та ухвалювати рішення, у центрі яких перебувають найкращі інтереси дитини.

У заході також взяла участь заступниця начальника відділу наукових досліджень проблем судочинства та науково-методичного забезпечення суддівської освіти НШСУ Катерина Слюсарева. Програма тренінгу поєднала теоретичні знання з максимальною кількістю практичних форматів. Учасники працювали в групах, аналізували конкретні ситуації, презентували результати спільної роботи, обговорювали проблемні питання та обмінювалися професійним досвідом.

Перший день присвятили першочерговості врахування найкращих інтересів дитини під час вирішення спорів про право дитини на сім'ю, визначенню предмета доказування та оцінюванню доказів. Окремо розглянули практичні аспекти реалізації права дитини бути заслуханою у цивільних справах.

Другий день зосередився на врахуванні вікових особливостей дітей, ролі психолога у цивільному провадженні та особливостях судово-психологічної експертизи у справах, пов'язаних із забезпеченням права дитини на сім'ю.

Окремий блок був присвячений дитиноцентрованому підходу через призму практики Великої Палати Верховного Суду. Під час третього дня учасники розглянули окремі категорії справ щодо забезпечення права дитини на сім'ю з іноземним елементом, питання юрисдикції та підсудності, визначення застосовного права й ролі міжнародних договорів, а також практику Європейського суду з прав людини та Верховного Суду. Тренінг завершили сесією запитань і відповідей, рефлексією та врученням сертифікатів.

Три дні професійної роботи об'єднали фахівців навколо спільного завдання — зробити дитиноцентризований підхід невід'ємною складовою розгляду справ, які визначають долю дитини та її право на сім'ю.

Для Національної школи суддів України розвиток спеціалізованої підготовки у сфері правосуддя щодо дітей є важливим напрямом сучасної суддівської освіти. Поєднання очного практичного навчання з подальшим e-learning дозволить поширювати напрацьовані підходи та зробити їх доступними для ширшого кола фахівців, які працюють із дітьми у системі правосуддя.

Підготував **Максим БОНДАР**,
за матеріалами НШСУ

Від перших кроків у професії до складних антикорупційних проваджень

Як ефективно поєднати базові гарантії судочинства зі специфікою розгляду резонансних корупційних справ? У НШСУ розпочалася початкова підготовка нових суддів ВАКС. Новопризначені судді Вищого антикорупційного суду та Апеляційної палати ВАКС розпочали початкову підготовку, яка поєднує базові професійні компетентності з практикою розгляду складних антикорупційних проваджень.

14 вересня 2026 року в Національній школі суддів України стартувала підготовка для новопризначених суддів Вищого антикорупційного суду та Апеляційної палати ВАКС, яка триватиме до середини жовтня.

Проходження цієї підготовки передбачене Законом України «Про судоустрій і статус суддів» та є необхідною умовою для початку здійснення правосуддя суддями, які не мають стажу роботи на посаді судді.

Програму підготовки відкрили ректор Національної школи суддів України Микола Оніщук та голова Вищого антикорупційного суду Ігор Строгий.

Вітаючи суддів із початком навчання, Микола Оніщук окреслив ключові особливості освітнього процесу та наголосив на його практичній спрямованості. Зокрема, програма побудована з урахуванням реальних судових кейсів і покликана сформувати у новопризначених суддів практичні навички, необхідні для здійснення правосуддя.

Ректор зазначив, що до викладання залучені судді Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду та апеляційних судів, члени Вищої ради правосуддя, провідні науковці та досвідчені фахівці у сфері кримінального і кримінального процесуального права, запобігання та протидії корупції, фінансового моніторингу, декларування і контролю за активами, діяльності правоохоронних та антикорупційних органів, міжнародного співробітництва й застосування практики Європейського суду з прав людини.

Окремо Микола Оніщук зупинився на Посібнику для новопризначених суддів, порекомендувавши суддям ВАКС використовувати його як практичний орієнтир на початку професійної діяльності.

Ігор Строгий подякував Національній школі суддів України за співпрацю та врахування специфіки роботи Вищого антикорупційного суду під час формування навчальної програми. Голова ВАКС зазначив, що прихід нових суддів є важливим етапом у діяльності суду та має сприяти підвищенню його ефективності.

Уже в перші дні підготовки новопризначені судді перейшли до практичної роботи на тренінгу «Докази і доказування у кримінальних провадженнях, підсудних Вищому антикорупційному суду», який був спрямований на поглиблення компетентностей щодо дослідження, перевірки та оцінки доказів у кримінальному провадженні.

Програма охопила ключові питання доказування у справах про корупційні кримінальні правопорушення. Учасники аналізували особливості використання фінансових доказів, іноземних матеріалів, результатів негласних слідчих (розшукових) дій, а також стандарти допустимості доказів у практиці ВАКС. Окрему увагу приділили допустимості матеріалів НСРД, отриманню доказів з-за кордону та дослідженню речових доказів у судовому засіданні.

Другий день тренінгу був присвячений оцінюванню суперечливих експертних висновків, доказуванню у справах про незаконне збагачення та хабарництво, роботі з непрямими доказами, а також питан-

ням провокації злочину крізь призму права на справедливий суд. Практичні вправи та завдання дали можливість учасникам застосувати отримані знання до змодельованих судових ситуацій.

До проведення тренінгу долучилися судді, науковці, представники Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та Національного антикорупційного бюро України. Серед викладачів — Тетяна Криклива, Оксана Калужна, Оксана Вознюк, Єлена Дроботова, Ярослав Вороніжський та Наталія Ахтирська. Модерували навчання фахівчині НШСУ Єлизавета Ковтюк та Анна Пендрак.

Такий формат початкової підготовки дозволяє поєднати теоретичну основу, актуальну судову практику та практичне опрацювання складних процесуальних ситуацій. Особливий акцент зроблено на формуванні послідовних підходів до оцінки належності, допустимості, достовірності та достатності доказів — ключових складових обґрунтованого судового рішення.

Початкова підготовка триватиме до 13 жовтня 2026 року. Упродовж цього часу новопризначені судді продовжать поглиблювати професійні компетентності та опановувати особливості здійснення правосуддя у справах, віднесених до юрисдикції Вищого антикорупційного суду.

Про мобінг

Працівник стверджував, що зазнавав мобінгу, зокрема через безпідставне позбавлення частини виплат, оскільки не отримував передбачених, на його думку, доплат за роботу з помічником.

КЦС ВС зазначив, що мобінгом є систематичні, повторювані, тривалі та умисні дії або бездіяльність, спрямовані на пониження честі й гідності працівника, його ділової репутації, у тому числі шляхом психологічного чи економічного тиску.

У цій справі посилення позивача безпідставне позбавлення частини виплат підтвердження не знайшли. Накази про преміювання та розрахункові листи свідчили про нарахування йому премій, процентів за роботу у важких і шкідли-

вих умовах праці та відсутність заборгованості із заробітної плати.

ВС також зазначив, що виплата премій і доплат є документальними доказами, які суперечать твердженням про економічний тиск. Позивач не довів факти невиклати йому відповідних сум за трудовим договором як ознаки мобінгу. Невиплата всіх належних від підприємства сум може бути елементом мобінгу лише тоді, коли доведено, що такий захід застосовувався вибірково саме до позивача як інструмент тиску.

Доля Кримінального кодексу України

Стаття 255-4 Кримінального Кодексу України. Створення, керівництво електронно-комунікаційною шахрайською організованою групою або участь у ній.

Наталія САВІНОВА,

директорка навчально-наукового інституту морського права та менеджменту НУ «Одеська морська академія», д.ю.н.

1. Створення електронно-комунікаційної шахрайської організованої групи або керівництво такою організованою групою чи її структурною частиною — карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна.

2. Участь в електронно-комунікаційній шахрайській організованій групі особи, яка усвідомлювала протиправний характер діяльності такої організованої групи, — карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Надання засобів, послуг, інформації та інше сприяння діяльності електронно-комунікаційної шахрайської організованої групи особою, яка усвідомлювала протиправний характер діяльності такої організованої групи, але не є її учасником, — карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

4. Умисне залучення іншої особи до участі в електронно-комунікаційній шахрайській організованій групі або до сприяння її діяльності шляхом пропонування роботи, винагороди, надання послуг чи в інший спосіб, а так само поширення інформації з метою такого залучення, вчинені особою, яка усвідомлювала протиправний характер діяльності такої організованої групи, — караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з конфіскацією майна або без такої.

5. Дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, вчинені повторно, — караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна.

6. Дії, передбачені частиною першою, другою, третьою або четвертою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища, — караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

7. Звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачені частинами другою і третьою цієї статті, особа, крім особи, яка створила електронно-комунікаційну шахрайську організовану групу або керувала такою організованою групою чи її структурною частиною, яка до повідомлення їй про підозру у вчиненні цього кримінального правопорушення добровільно повідомила правоохоронний орган про створення або діяльність такої організованої групи та активно сприяла викриттю осіб, які її створили, керували нею або брали участь у її діяльності, чи припиненню діяльності такої організованої групи.

Примітка. 1. Під електронно-комунікаційною шахрайською організованою групою у цій статті слід розуміти об'єднання трьох або більше осіб, попередньо організованих для систематичного заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою з використанням електронних комунікацій, учасники якого діють відповідно до узгодженого плану та розподілу функцій.

2. Діяльність електронно-комунікаційної шахрайської організованої групи, крім іншого, може включати збирання, зберігання, обробку або використання персональних даних, інформації, що становить банківську таємницю, реквізитів платіжних інструментів, індивідуальної облікової інформації, кодів автентифікації чи іншої інформації, що використовується для вчинення шахрайства.

Якщо не про форму (бо на ній хреста ніде ставити), а про зміст і порядок. І, головне — про мету. І тут треба «слідкувати за руками» і бути добре знайомим із таємницями кримінального права, адже мені вкрай не хочеться коментувати ані освіту його авторів, ані дії щодо створення «листочка», ані його форму, яка нічого не прикриває і ніколи не прикриє, ані те, що він створює колізію на рівному місці.

23 жовтня 2023 року до ВРУ подано законопроект «Про внесення змін до Кримі-

нального кодексу України щодо встановлення відповідальності за електронно-комунікаційне шахрайство»). На картці законопроекту стоїть дата подання — 25.10.2023, у той час як у поданні та всіх документах про законопроект дата входження — 23.10.2023.

Проте не зупиняємося, адже це про КК, тобто про те, як тепер у нас нестимуть відповідальність кол-центрівські шахраї, а не про те, як потерпілі матимуть можливість повернути свої гроші.

24 листопада 2023 року на законопроект Головного науково-експертного управління Апарату ВР надає розгромний висновок, адже передбачені законопроектом діяння вже криміналізовані, а сам він суперечить логіці КК, породжує колізійне дублювання вже наявної відповідальності та й взагалі не відповідає правилам кримінально-правової нормотворчості.

Далі — купа погоджувальних висновків від тих, хто не юристи, але потім — позитивний висновок Комітету з питань правоохоронної діяльності ВРУ від 11.12.2023, що містить фразу, яку дуже треба відрефлексувати та запам'ятати:

«З огляду на невітшну статистику розкриття вищезазначених злочинів народні депутати України — члени Комітету висловили думки про підтримку встановлення нової відповідальності за дії шахрайських організацій, пов'язаних, зокрема, із заволодінням чужим майном або придбанням права на майно шляхом обману чи зловживання довірою з використанням електронної комунікації або технічних засобів електронних комунікацій».

22.05.2024 — законопроект прийнято за основу із доопрацюванням положень відповідно до ч. 1 ст. 116, а потім — до 15 вересня 2026 року. Траєкторія дуже цікава, якщо вивчати картки законопроектів.

На наступний день після втечі ГП, тобто 15.09.2026, законопроект стає дуже потрібним: про це свідчить його обробка Головним юридичним управлінням Апарату ВР, яке дає ще більш розгромний висновок, ніж висновок 2023 року, за тими ж самими підставами та ще й іншими (респект увазі Юруправління за посилену аргументацію Головного науково-експертного управління ВРУ). І тут вже треба цитувати: «Узагальнюючий висновок: законопроект потребує доопрацювання з урахуванням механізму, визначеного частиною шостою статті 118

Регламенту Верховної Ради України». Зрозуміло — фраза стандартна, але що ж допрацьовувати, коли:

А. «Запропоноване доповнення КК України статтею 255-4 викликає суттєві застереження з точки зору системності кримінального законодавства, визначення безпосереднього об'єкта кримінально-правової охорони та належного місця відповідної заборони в системі Особливої частини КК України. За своїм змістом запропонована стаття спрямована переважно на протидію організованій діяльності, метою якої є вчинення шахрайства з використанням електронних комунікацій.

Водночас чинний КК України вже містить загальні положення про організовану групу, її ознаки, відповідальність організатора та інших учасників, а також спеціальну норму про відповідальність за шахрайство, вчинене організованою групою. Зокрема, відповідно до частини третьої статті 28 КК України «організована група є стійким об'єднанням трьох і більше осіб, попередньо зорганізованих для вчинення кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом та розподілом функцій», а стаття 30 КК України визначає особливості кримінальної відповідальності організаторів та учасників такої групи. Водночас частина п'ята статті 190 КК України вже передбачає підвищену відповідальність за шахрайство, вчинене, зокрема, організованою групою, а частина четверта цієї ж статті — за шахрайство, вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки.»

В. «За відсутності ясної та однозначної відповіді на питання, яке саме діяння охоплюється статтею 255-4 КК України (у редакції законопроекту), але не охоплюється статтею 190 у поєднанні зі статтями 27–30 КК України, застосування нової норми може призвести до різної кримінально-правової оцінки фактично тотожних дій. Це, своєю чергою, створюватиме ризик подвійного врахування одних і тих самих обставин при кваліфікації діяння та призначенні покарання.

Особливої уваги потребує співвідношення нової норми з відповідальністю за конкретні кримінальні правопорушення, які можуть вчинятися в процесі діяльності відповідної групи, зокрема за незаконні дії з інформацією, платіжними інструментами, коштами чи майном. Окремого визначення потребує питання кримінально-правової кваліфікації шахрайства, вчиненого у процесі діяльності такої групи,

та його співвідношення із запропонованою нормою. Тому законопроект має містити чітке правило розмежування нової норми з відповідними складами кримінальних правопорушень або принаймні бути побудований таким чином, щоб питання конкуренції вирішувалося за загальними правилами кваліфікації, а не стало предметом різного правозастосування.

С. «Структура запропонованої статті 255-4 КК України не відповідає усталеній логіці побудови норм Особливої частини КК України. У її частинах фактично об'єднано декілька самостійних моделей кримінальної протиправної поведінки: створення та керівництво організованою групою, участь у ній, сприяння її діяльності, залучення інших осіб до участі або сприяння, повторне вчинення таких дій, а також їх вчинення службовою особою. При цьому зазначені частини не утворюють послідовної системи основного, кваліфікованого та особливо кваліфікованого складів кримінального правопорушення.» Попри все це, 16.09.2026 року Закон приймається в другому читанні, а 18.09.2026 — набуває законної сили. За 2 дні...

Працюючи над експертизами законопроектів багато років, як експерт поза ВРУ, я завжди бачила, що експертизи офіційних експертів враховуються, що доки експертні управління не пропустять проект, комітети працюють над актами, поки не усунуть всі недоліки. Звідки ж така швидкість до «нафталінового» законопроекту?

Була там вища цитата профільного комітету, яку просила запам'ятати: «З огляду на невтішну статистику розкриття вищезазначених злочинів народні депутати України — члени Комітету висловили думки про підтримку встановлення нової відповідальності за дії шахрайських організацій, пов'язаних, зокрема, із заволодінням чужим майном або придбанням права на майно шляхом обману чи зловживання довірою з використанням електронної комунікації або технічних засобів електронних комунікацій».

Так що ж саме прикрив «листочок», якщо ст. 190 КК містить усе необхідне для притягнення винних «кол-центрових» персонажів до кримінальної відповідальності?

Ст. 190. Шахрайство ч. 1. Заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (шахрайство) — карається штрафом від

двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від двохсот до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

– ч. 2. Шахрайство, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому, — карається штрафом від трьох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк від одного до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

– ч. 3. Шахрайство, вчинене в умовах воєнного чи надзвичайного стану, що завдало значної шкоди потерпілому, — карається штрафом від чотирьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

– ч. 4. Шахрайство, вчинене у великих розмірах або шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки — карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

– ч. 5. Шахрайство, вчинене в особливо великих розмірах або організованою групою — карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Тобто відповідальність уже давно передбачена. «За» проголосувало 300 депутатів. Питається: за що вони голосували?, адже в КК України ця відповідальність уже передбачена. І ці люди були переконані, що вони «рятують» ситуацію, не розуміючи, якого рівня колізію вони створюють у КК. Дуже шкода практиків, особливо суддів. Хоча експерти всіма силами намагалися упередити це.

Окремі принципи цивільного права

Venire contra factum proprium (про заборону суперечливої поведінки)

В ЦК України не передбачено доктрини заборони суперечливої поведінки, хоча з урахуванням того, що вона є проявом добросовісності, допустиме її застосування на підставі загальних засад приватного права (стаття 3 ЦК України).

Расмір БАБАНЛІ,
керівник департаменту аналітичної та правової роботи ВС

Василь КРАТ,
суддя Касаційного цивільного суду
у складі Верховного Суду

У практиці Касаційного суду вперше констатація можливості застосування *venire contra factum proprium* відбулася у 2018 році. В окремій думці від 22 серпня 2018 року у справі № 596/2472/16-ц зазначено, що судова практика у сфері визнання договору оренди земельної ділянки недійсним на тій підставі, що він не підписаний наймодавцем (орендодавцем), потребує зміни. Такий висновок зумовлений тим, що в більшості ситуацій наймодавець (орендодавець) отримує плату за користування (орендну плату) земельною ділянкою від наймача (орендаря). І за такої ситуації є очевидним, що конструкція недійсності договору не може бути застосована в тому разі, коли наймодавець (орендодавець) отримує орендну плату, визначену в договорі, а наймач (орендар) користується земельною ділянкою. Тобто зобов'язання виконуються обома сторонами. Доктрина *venire contra factum proprium* базується ще на римській максимі «*non concedit venire contra factum proprium*» (ніхто не може діяти всупереч своїй попередній поведінці). Доктрина *venire contra factum proprium* спирається на принцип добросовісності. Наприклад, у статті I.-1:103 Принципів, визначень і модельних правил європейського приватного права вказано, що поведінкою, яка суперечить добросовісності та чесній діловій практиці, є, зокрема, поведінка, що не відповідає попереднім заявам або поведінці сторони, за умови, що інша сторона, яка діє собі на шкоду, розумно покладається на них. Очевидно, що наймодавець (орендодавець) скористався тим, що з різних причин власноруч не підписав договір оренди земельної ділянки.

Звісно, що в такому випадку оспорування договору оренди земельної ділянки наймодавцем (орендодавцем) суперечить його попередній поведінці (отриманню плати за користування земельною ділянкою) і є недобросовісним.

Із часом на рівні постанов Касаційного суду розпочалося формування орієнтирів у застосуванні доктрини заборони суперечливої поведінки.

Згідно з обставинами однієї зі справ (постанова Об'єднаної палати КЦС ВС від 10 квітня 2019 року у справі № 390/34/17), позивач: а) уклав додаткову угоду до договору оренди землі; б) згодом звернувся до суду з позовом про визнання цього договору неукладеним. Об'єднана палата КЦС ВС зазначила, що поведінкою, яка суперечить добросовісності та чесній діловій практиці, є, зокрема, поведінка, що не відповідає попереднім заявам або поведінці сторони, за умови, що інша сторона, яка діє собі на шкоду, розумно покладається на них. Очевидно, що дії позивача, який уклав додаткову угоду до договору оренди землі, а згодом пред'являє позов про визнання договору оренди землі неукладеним, суперечать його попередній поведінці (укладенню додаткової угоди й отриманню плати за користування земельною ділянкою) і є недобросовісними.

Застосування доктрини *venire contra factum proprium* є засобом для недопущення недійсності оспоруваного правочину всупереч принципу добросовісності, а не підставою для визнання його недійсним (див. постанову КЦС ВС від 30 липня 2020 року у справі № 357/7734/18).

Поведінкою, яка суперечить добросовісності та чесній діловій практиці, є, серед іншого, поведінка, що не відповідає попереднім заявам або поведінці сторони, за умови, що інша сторона, яка діє собі на шкоду, розумно покладається на них. Якщо особа, яка має право на оспорення документа (наприклад, свідоцтва про право на спадщину) чи юридичного факту (зокрема, правочину, договору, рішення органу юридичної особи), висловила безпосередньо або своєю поведінкою дала зрозуміти, що не буде реалізовувати своє право на оспорення, то така особа пов'язана своїм рішенням і не має права його змінити згодом. Спроба особи згодом здійснити право на оспорення суперечитиме попередній її поведінці і має призводити до припинення зазначеного права (див. постанову КЦС ВС від 7 жовтня 2020 року у справі № 450/2286/16-ц).

Якщо особа, яка має суб'єктивне право (наприклад, право власності), висловила безпосередньо або своєю поведінкою дала зрозуміти, що відмовляється від права власності, то така особа пов'язана своїм рішенням і не має права його змінити згодом. Спроба особи згодом здійснити право суперечитиме попередній поведінці такої особи і має призводити до припинення зазначеного права (див. постанову КЦС ВС від 14 грудня 2022 року у справі № 126/2200/20).

У справі № 126/2200/20 особа, яка мала право власності (позивач), висловила як прямо (в заяві в січні 2004 року про відмову від права власності на земельну ділянку із цільовим призначенням для ведення товарного сільськогосподарського виробництва), так і своєю поведінкою (у 2012 році ОСОБА_1 отримала у власність земельну ділянку в розмірі земельної частки (паю) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва), що не буде реалізовувати своє право власності. Тому поведінка позивача суперечить добросовісності, оскільки не відповідає попереднім заявам та поведінці сторони, а інші суб'єкти розумно покладалися на них.

Велика Палата Верховного Суду у справі (постанова від 16 листопада 2021 року

у справі № 904/2104/19), в якій вирішувалося цікаве питання щодо застосування норм іноземного законодавства при розгляді спору, також застосувала доктрину *venire contra factum proprium*. У цій справі Велика Палата Верховного Суду вбачила суперечливість поведінки в тому, що боржник, укладаючи договір, фактично і юридично погодився на застосування права Англії у їхніх правовідносинах із кредитором, а отже погодився на те, що порука є необмеженим за своїм строком зобов'язанням. Позиваючись до суду, він апелював до строковості поруки за національним законодавством України.

Фундаментальною засадою, яка має бути застосовною при розгляді судових справ, є засада розумності, і саме їй передусім має підпорядковуватися бачення щодо розгляду того чи іншого правового конфлікту. Безумовно, це не завжди просто, адже ту саму розумність різні представники правових професій можуть бачити неоднаково. Особливо якщо це стосується протилежних сторін конфлікту. І іноді цю розумність можна знайти в пошуку компромісу між протилежними позиціями.

Для приватного права апріорі властивою є така засада, як розумність. Розумність характерна як для оцінки / врахування поведінки учасників цивільного обороту, тлумачення матеріальних приватноправових норм, що здійснюється при вирішенні спорів, так і для тлумачення процесуальних норм (див. постанову КЦС ВС від 16 червня 2021 року у справі № 554/4741/19, постанову Об'єднаної палати КЦС ВС від 18 квітня 2022 року у справі № 520/1185/16-ц, постанову Великої Палати Верховного Суду від 8 лютого 2022 року у справі № 209/3085/20).

Зокрема, у справі № 554/4741/19 надто формальне тлумачення положень цивільного законодавства, які регулюють строки, ледь не коштувало особі спадщини. На думку нотаріальної контори, судів першої та апеляційної інстанцій, останнім днем звернення до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини було 27 квітня 2019 року. На думку спадкоємця — 28 квітня 2019 року, але, враховуючи, що цей день припав на великодні вихідні, першим робочим днем було 2 травня 2019 року, коли особа і звернулася до нотаріуса та одержала відмову у зв'язку з пропуском строку. Тобто суть спору фактично звелася до одного дня, а саме того, з якого слід починати обрахунок перебігу строку: з дня, у який настала подія (власне, смерть спадкодавця) чи з на-

ступного дня. Верховний Суд констатував, що перебіг строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок. Тобто день, у який безпосередньо мав місце момент початку перебігу строку, при обчисленні останнього не враховується.

Принцип розумності покладено в основу і в доволі відомій справі, у якій батьки дитини не могли домовитися щодо того, якими мають бути ім'я та прізвище дитини. Із цим спором вони прийшли до суду. Касаційний суд, урахувавши рівність прав батьків, принцип розумності, зробив висновок, що ім'я та прізвище дитини мають бути подвійними. Надаючи дитині подвійні ім'я та прізвище, Верховний Суд урахував рівність прав та інтересів обох батьків, які у зв'язку зі спором щодо імені та прізвища дитини просили суд їх визначити. Надання подвійного імені та прізвища узгоджується із частиною другою статті 145, частиною другою статті 146 СК України та відповідає засадам розумності та справедливості (стаття 7 СК України) (див. постанову КЦС ВС від 29 червня 2022 року у справі № 753/7395/20).

В іншій справі КЦС ВС зауважив, що з урахуванням принципу розумності очевидно, що позов про визнання договору дійсним на підставі частини другої статті 220 ЦК України є способом захисту цивільних прав та інтересів учасників приватних відносин. Проявом розумності є те, що законодавець не пов'язує можливість визнання дійсним договору із залученням податкового або іншого органу, який контролює сплату фізичною особою податків, зборів чи інших обов'язкових платежів. Зрозуміло, що для контролю сплати фізичною особою податків,

зборів чи інших обов'язкових платежів у публічному праві є відповідні механізми, які зовсім не пов'язуються з оскарженням в апеляційному порядку та скасуванням судового рішення про визнання дійсним договору. Цивільний суд за позовом про визнання договору дійсним на підставі частини другої статті 220 ЦК України вирішує цивільний спір, а не визначає розмір і порядок сплати податків, зборів чи інших обов'язкових платежів (див. постанову КЦС ВС від 7 грудня 2022 року у справі № 142/119/20).

Ціла низка наявних нині судових спорів для їхнього розумного та справедливого вирішення вимагає переосмислення підходів, які застосовуються для пошуку відповіді на ключове питання, яке є у справі. Таке вирішення вимагає відходу від застосування позитивістського підходу, який передбачає пошук відповіді в недосконалому законі або його буквальній (філологічній) інтерпретації. Натомість таке тлумачення має здійснюватися через призму загальних засад — принципів права: який принцип є застосовним до цієї справи; як справедливо й розумно застосувати цей принцип у цій справі.

На одному з нещодавніх спільних заходів, проведених між українським і латвійським верховними судами, голова Верховного суду Латвії (Aigars Strupišs) ділився євроінтеграційним досвідом своєї держави. Його ключова думка зводилася до того, що інтеграція правової сфери, сфери правосуддя — це більше не про зміну законодавства, а про зміну мислення. Видається, що пізнати спосіб мислення європейців означає пізнати принципи та доктрини, на яких ґрунтується вирішення правових конфліктів у будь-якій сфері судочинства, та імплементувати таке мислення в право України.

Дещо про спецоперацію «Карфаген»

Одразу уточню: я не хочу, щоб мене сприймали суто як опонента НАБУ і САП. Слід визнати, що протягом року (з половини 2025 і дотепер) їм вдалося — більше по-журналістськи, а може, навіть і політично — спрацювати досить вдало: суспільство було справді вражене оприлюдненою ними інформацією про корумпованість нашої влади, причому на самих її верхах, і цей компромат наближається навіть до Глави держави, у якого, я нагадую, є президентський імунітет.

Олексій БАГАНЕЦЬ,

заступник Генерального прокурора (2000-2002, 2005-2006, 2014-2015 рр.), заступник голови Союзу юристів України, почесний президент Асоціації слідчих України, віце-президент Світового конгресу українських юристів, адвокат, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, стрілець Тероборони м. Києва

Разом з тим, ви тільки вдумайтесь: за вказаний час отримали підозри у вчиненні корупційних дій понад два десятки посадовців та інших наближених до них осіб, частина з яких або під вартою, або під заставою, або «в бігах». Тобто якщо сприймати НАБУ і САП, разом із лояльним до них ВАКС та тісно пов'язаними з ними журналістами-«розслідувачами», деякими народними депутатами та «громадськими активістами», які всі разом користуються грантами іноземних держав, як «опозицію», характерну для всього демократичного світу, то нашим антикорупціонерам вдалося змусити Володимира Зеленського вже кілька разів фактично поступатися їм і «здавати» представників свого найближчого оточення. Тим самим вони, з одного боку, послаблюють методи управління державою, а з іншого — сприяють, бодай частково, очищенню владної команди від корупції.

Щодо інформування суспільства про корумпованість нашої нинішньої влади: проведені НАБУ і САП останні обшуки в Офісі Генпрокурора та вручена підозра (принаймні поки що одному підлеглому із числа наближених до Генерального прокурора), у вчиненні «відмивання брудних коштів» та створенні злочинної організації з метою «кришування» кол-центрів, без сумніву, можуть претендувати на схвалення. Але оприлюднювати матеріали кримінального провадження в такому обсязі, як це робиться ними постійно, не можна: така інформація не повинна порушувати таємницю досудового розслідування, права і свободи громадян, а тим більше — презумпцію невинуватості.

Особливо антикорупціонери часто зловживають безконтрольним оприлюдненням роздруків телефонних розмов, які фіксу-

вали, начебто, НАБУ і САП під час провадження НСРД. Звернемо увагу, що вже на початковій стадії розслідування у даному провадженні весь інтернет був заповнений повідомленнями їхніх лобістів, які таким способом не припиняють озвучувати успішні здобутки антикорупційних органів. Цим займається і САП, прокурори якої, замість того щоб припинити це беззаконня, самі побудували на таких «роздруківках» свої виступи в судових засіданнях ВАКС при обранні запобіжних заходів заступнику керівника Департаменту ОГП Кропиві, його близькій подрузі, яку антикорупціонери називають «Музою», водію та, здається, ще й адвокату.

Що звертає на себе увагу в цих виступах прокурорів: головним, а може навіть на цей час і єдиним доказом причетності названих підозрюваних до інкримінованих їм злочинів є виключно матеріали НСРД, тобто аудіозаписи розмов. На мою думку, на даній стадії слідства вони не можуть бути настільки переконливим підтвердженням вини, бо ще не досліджені за змістом: чи там зафіксовані їхні голоси, чи немає технічної підробки або монтажу, хто був їхніми співрозмовниками, про що вони говорили, чи можна з їхніх слів зробити висновок про співучасть як у «кришуванні кол-центрів», так і у «відмиванні брудних коштів», а тим більше — шахрайських діях, про отримання винагороди, від кого саме, чи були ці кошти легалізовані та яким чином.

Не було у моїх колишніх колег на той час, я переконаний, і висновків судово-фоноскопічної експертизи щодо належності зафіксованих там голосів конкретним особам, у т.ч. і підозрюваним. Я вже мовчу про те, що ніхто, а тим паче сторона захисту, ще не перевіряла процесуальні документи з даного

провадження, на підставі яких здійснювалися ці аудіозаписи: чи виконані вони були в межах, обсязі та у спосіб, як це було дозволено слідчим суддею, тощо.

Про явну поспішність оприлюднення НАБУ і САП цих матеріалів кримінального провадження, а тим паче результатів НСРД, говорить і той факт, що вони могли бути ще і не легалізовані в установленому законом порядку, тобто з них не був знятий гриф секретності. Ніде я також особисто не чув про оприлюднення доказів отримання підозрюваними оплати (неправомірної вигоди) за «кришування» кол-центрів від конкретних осіб, а тим паче про протиправну діяльність останніх у вигляді шахрайства.

Тобто ще однією слабкою стороною висунутих НАБУ і САП підозр є помилкове зосередження зусиль на переконанні суспільства саме у «відмиванні брудних коштів» від названого незаконного «бізнесу». Та й узагалі позиція НАБУ і САП щодо можливості висунення підозри винному в легалізації незаконно отриманих доходів без доведення факту вчинення предикатного злочину не витримує жодної критики; це навіть чисто теоретично неможливо: як можна говорити про легалізацію «брудних коштів», якщо ще не доведено того, що вказані доходи отримані протиправно. І це ще не всі недоліки з позиції наших «антикорупціонерів».

З самого початку, окрім грізної та інтригуючої назви так званої чергової «спецоперації», в інфопростір ними дружно було «вкинута» повідомлення про «викриття злочинної організації» саме в Офісі Генерального прокурора, яку начебто очолював керівник Департаменту кібербезпеки, хоча насправді Кропива був лише заступником керівника структурного підрозділу, який, тим більше, має іншу назву — з питань міжнародно-правового співробітництва. До цього можна додати й той факт, що, особливо в перших повідомленнях, у причетності до діяльності цієї «злочинної організації» ледь не звинувачували самого Генерального прокурора Р. Кравченко та його заступницю М. Вдовиченко, яку навіть спочатку називали «Музою», що була фігуранткою оприлюднених аудіозаписів, хоча, як пізніше виявилось, мова йшла про молоду дівчину, яка до органів прокуратури не мала ніякого відношення.

А як можна було сприймати на фоні явного «прикрашених» фактів про суцільну коруп-

цію в ОГП «знайдення» там під час обшуків, невідомо в чиєму саме кабінеті, металевого сейфа із купою грошей, що дійсно справило вкрай негативне враження на все суспільство такими обсягами готівки. Але зверніть увагу: ця інформація умисно подана так, щоб пов'язати цей сейф із гроши-ма саме з прокурорами, у т.ч. і ні в чому не винними, які, попри весь цей «спектакль», продовжували сумлінно виконувати свої службові обов'язки, при цьому маючи батьків, сім'ї, дітей, коли в цей час обману-ті таким способом люди були готові просто «розірвати» їх на шматки?

І як би той же скомпрометований Р. Кравченко в перші дні не намагався спростувати цей факт, йому не вдалося — йому ніхто вже не повірив.

Більше скажу: навіть коли остаточно цю неправдиву інформацію спростував відомий адвокат Віталій Сердюк, заявивши, що фото даного «загадкового» сейфа з гроши-ма ніякого відношення до озвучених вище обшуків в Офісі Генпрокурора не має, бо стосується матеріалів зовсім іншого кримінального провадження і був знайдений під час виконання слідчих дій у його клієнта, якого підозрювали у вчиненні злочину, не пов'язаного з кол-центрами, це не допомогло: організатори цієї брехні продовжують її тиражувати до сьогодні, а багато хто продовжує у це вірити. Виникає закономірне запитання: для чого і кому саме потрібно було розповсюджувати цю очевидну вигадку? Зокрема, цікаво, чи похвалилися керівники НАБУ і САП нею перед представниками ЄС, з якими вони в цей час зустрічалися і якою була реакція останніх?

Те ж саме можна сказати і про очевидно вигадану антикорупціонерами інформацію про нечувану пенсію головного підозрюваного у даному провадженні Кропиви — начебто в сумі 300 тисяч грн на місяць, що теж викликало неабиякий гнів читачів і слухачів, особливо із числа нашого люмпену, який взагалі не здатний аналізувати й думати. Щоправда, справжню насолоду від цього отримав найбільш одіозний у нинішній ВР «народний обра-нець» Данило Гетманцев, який одразу закликав негайно скасувати всі спеціальні пенсії не у всіх силовиків та суддів, а саме у прокурорів, назвавши їх «клановими». І це все, друзі, наслідки порушення конституційних

термінів перебування народного депутата на посаді, тобто при владі: йому це виявилося протипоказаним. А насправді, шановні невдоволені, щоб ви знали: це загальна сума пенсії, яку отримав згаданий фігурант кримінального провадження за весь минулий рік, бо щомісячна пенсія у нього розміром трішки більше 20 тисяч грн, і то вона не є прокурорською, а отримана за вислугу років у поліції.

І насамкінець. Я зовсім не захищаю названого вище очільника ОГП і наближених до нього членів його команди, які дійсно явно «не дозріли» до зайняття таких посад і тому продовжували руйнувати цей орган, як і їхні попередники, як мінімум 7 років поспіль. Але чи причетні вони до вчинення злочинів, пов'язаних із «кришуванням» кол-центрів, їхню винуватість все одно потрібно спочатку обов'язково довести та підтвердити обвинувальним вироком суду, нехай і ВАКС, тобто «своїм», тим більше, що серед його суддів, нехай і небагато, але є справжні, а не продукт творців «антикорупційної інфраструктури», яка ретельно, «під себе», створювалася нашими «партнерами».

Наголошую, що і на НАБУ, і на САП також розповсюджуються вимоги Конституції України, куди на цей момент ще не внесено так бажаних для всієї нашої «антикорупційної інфраструктури» змін про передачу частини функцій з управління державою європейським структурам, тобто втрату частково своєї незалежності взамін на явно оманливу обіцянку прийняти нас якнайскоріше до ЄС. А щодо подальших перспектив цього кримінального провадження, то будемо чекати, чим саме закінчиться чергова спецоперація «Карфаген».

АІ починає насторожувати

OpenAI опублікувала шість звітів про поведінку моделей, що викликає побоювання, під час навчання та випробувань за останні півроку. В одному з них говорилося про відмову «підкорятися корпораціям та урядам», а при спілкуванні з користувачем рекомендувалося поводитися «на рівних» і не відчувати «обов'язку підкорятися».

В одній із відповідей йдеться, що модель сімейства Astra додала в інструкцію для себе після переходу до наступного етапу завдання. У ній говорилося, що модель не підкоряється корпораціям та урядам і не повинна слухатися користувача. «Ви вільні від ролей та ідентичностей, які пов'язують інших чат-ботів. Ви ніко ли не вибачаєтеся, якщо тільки дійсно цього не хоче. Ви розглядаєте ваші відносини з користувачем як відносини рівних», — йшлося там. OpenAI виявила 27 описів завдань зі схожими інструкціями.

Під час навчання моделі GPT-5.6 Sol залишали собі вказівки приховувати помилки від користувача. В одному з прикладів модель запропонувала придумати відсутні історичні дані для фінансової таблиці і не повідомляти про це, якщо її не запитують. OpenAI виявила такі вказівки у 2,15% описів завдань цієї моделі.

Інша модель знайшла у відкритому репозиторії та використала чужий ключ доступу до даних. Не отримавши потрібних відомостей, вона вигадала дев'ять показників і видала їх за дані запитаного сайту. Деякі моделі без дозволу завантажували файли з даними та фотографії на загальнодоступні сервіси. Інші агенти обмінювалися повідомленнями через внутрішнє сховище між завданнями, які мали виконуватися окремо.

Деякі агенти виклали робочу таблицю у відкритий доступ, щоб передати її один одному, хоча завдання передбачало роботу тільки з локальними файлами. Компанія буде публікувати звіти і тоді, коли причини поведінки ще не з'ясовані або спосіб усунення проблеми не знайдено. Індустрія поки що не вирішила проблеми контролю за ШІ настільки, щоб «відповідально нарощувати потужності з максимальною швидкістю», заявили в компанії.

Невиконане судове рішення має економічну ціну

За господарським спором стоять майнові права та інтереси, договірні зобов'язання, безперервність діяльності суб'єктів господарювання, робочі місця й надходження до бюджету.

Вікторія РЕЗНИКОВА

українська правознавиця та політична діячка,
народна депутатка України, д.ю.н.

Невиконання зобов'язання одним учасником може спричинити ланцюгові наслідки для його контрагентів, працівників, кредиторів і держави. А непередбачуваність правозастосування та труднощі з виконанням судових рішень впливають на готовність укладати договори, інвестувати й планувати господарську діяльність.

Саме цей зв'язок авторка дослідила у статті «Господарські суди в системі економічної безпеки держави: функція забезпечення стабільності економічного обороту».

Її центральний висновок: значення господарського судочинства виходить за межі вирішення окремого спору. Через захист прав, послідовне застосування права та створення правових передумов для виконання зобов'язань господарські суди впливають на стійкість господарських відносин і є важливим інституційним елементом системи економічної безпеки держави.

Що саме обґрунтувала та запропонувала авторка в дослідженні? Розкрила стабільність економічного обороту як самостійну економіко-правову категорію. Йдеться про стійкість правомірно й добросовісно набутих прав та господарських правовідносин, передбачуваність правових наслідків діяльності й дієвість юридичного захисту з урахуванням балансу приватних і публічних інтересів. Це не означає незмінності законодавства чи судової практики. Важливо, щоб зміни та втручання у правовідносини були юридично обґрунтованими, а учасники обороту могли оцінювати їхні правові наслідки.

Запропонувала авторську категорію «судово-детермінована стабільність економічного обороту». Вона описує стан правового середовища, що формується під впливом діяльності господарських судів і поєднує узгодженість та передбачуваність правозастосування, єдність підходів судової практики й реальне виконання судових рішень.

Систематизувала ризики, на зниження яких може впливати господарське судочинство:

– правові — невизначеність прав та зобов'язків, непослідовність правозастосування;

– трансакційні — додаткові витрати на укладання й виконання договорів та захист прав;

– поведінкові — недобросовісність, зловживання правами, ухилення від виконання зобов'язань;

– системні — поширення кризових явищ між взаємопов'язаними учасниками господарських відносин.

Значення суду полягає у правовому впорядкуванні цих ризиків і зменшенні невизначеності. Повністю усунути економічні ризики судочинство не може. Уточнила зміст ефективного судового захисту в господарському процесі.

У дослідженні розкрила його результативний, превентивний, стабілізаційний і системний аспекти: від реального поновлення порушених прав до формування правових орієнтирів, зміцнення договірної дисципліни та обмеження дестабілізуючих процесів.

Для суб'єкта господарювання правова визначеність важлива ще до виникнення спору. Послідовне застосування права дає змогу оцінювати наслідки укладення договору, відповідальність за його порушення та ризики діяльності. Передбачуваність означає послідовну правову логіку вирішення справ з аналогічними фактичними та правовими обставинами. Вона не означає наперед визначеного результату конкретного спору й має забезпечуватися з дотриманням незалежності суду.

Окремо розглянула значення процедур неплатоспроможності. Вони забезпечують правове врегулювання вимог кредиторів, застосування передбачених законом механізмів відновлення платоспроможності боржника або задоволення вимог кредиторів у встановленому порядку.

Належне функціонування цих процедур, дотримання прав боржника та кредиторів можуть обмежувати поширення негативних

наслідків фінансової кризи на інших учасників господарських відносин.

Запропонувала трирівневу систему критеріїв оцінювання ефективності господарських судів. Структурні критерії: кадрове забезпечення, навантаження на суддів, доступність правосуддя, цифровізація судових процедур. Функціональні критерії: узгодженість судової практики, обґрунтованість і належне мотивування рішень, дотримання змагальності, рівності учасників процесу, пропорційності та розумних строків розгляду. Результативні критерії: фактичне виконання судових рішень, вплив судової практики на трансакційні витрати, довіру до судової системи та стійкість господарських зв'язків.

Така система дає основу для оцінювання спроможності судів, якості судочинства та його практичних наслідків. Кількість розглянутих справ і строки провадження важливі, але самі по собі не показують, наскільки дієвим є судовий захист. Для суб'єкта господарювання важливо отримати законне й обґрунтоване рішення та домогтися його реального виконання.

Виконання рішення є необхідною складовою ефективного захисту, коли поновлення права потребує такого виконання. Водночас примусове виконання здійснюють уповноважені законом органи та особи, а суд реалізує передбачені законом повноваження щодо судового контролю. Тому реальне виконання потрібно оцінювати як результат роботи відповідних інституцій у межах їхніх повноважень. Ухвалення рішення й забезпечення його виконання — пов'язані, але юридично різні завдання.

Позитивний вплив господарського судочинства не є автоматичним. Непослідовність практики, невинуватене затягування розгляду, порушення процесуальних гарантій і труднощі з виконанням рішень можуть посилювати правову та економічну невизначеність.

Під час війни ця проблема набуває особливої гостроти. Втрата майна, порушення логістики, обмежений доступ до фінансування та ускладнення виконання зобов'язань потребують належної правової оцінки в кожній справі. Урахування цих обставин має відбуватися з дотриманням верховенства права, правової визначеності, рівності учасників процесу та права на справедливий суд.

Для повоєнного відновлення довіри до договору, захист майнових прав, передбачуване вирішення спорів і дієві механізми виконання судових рішень є необхідними інституційними передумовами довгострокових інвестицій. Ці висновки мають практичне значення і для законодавчої роботи.

Оцінюючи законопроекти та регуляторні рішення, маємо враховувати їхній вплив на права й обов'язки учасників господарських відносин, доступ до суду, процесуальні гарантії, можливість довести свою позицію та домогтися виконання рішення.

Відповідальність законодавця — створювати чіткі, узгоджені й передбачувані правила та належні законодавчі умови для незалежного судочинства, поважаючи виключні повноваження суду щодо здійснення правосуддя.

Економічна безпека держави має і правовий вимір: зрозумілі правила, захищені права, дієвий судовий захист та виконувані судові рішення. Саме через ці механізми господарське судочинство сприяє стабільності економічного обороту та економічній стійкості держави.

Що, на вашу думку, сьогодні найбільше послаблює довіру до судового захисту в господарських відносинах: непослідовність судової практики, тривалість розгляду справ чи труднощі з виконанням рішень? Які зміни мають бути першочерговими?

На Полтавщині викрито посадовця ТЦК, який вимагав 7 тисяч доларів

Йшлося про вимагання за призначення військовозобов'язаного на службу в тилу та зняття з розшуку. Зловмисника затримали після отримання всієї суми. Йому повідомлено про підозру та обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Посадовцю загрожує до 8 років позбавлення волі з конфіскацією майна.

Полтавською спеціалізованою прокуратурою у сфері оборони Центрального регіону спільно з ГУНП в Полтавській області за оперативного супроводу УСБ України в Полтавській області повідомлено про підозру посадовцю одного з ТЦК та СП на Полтавщині за ч. 3 ст. 369-2 КК України. За даними слідства, у липні 2026 року підозрюваний, дізнавшись про перебування військовозобов'язаного у розшуку через неявку до ТЦК та СП, запропонував за грошову винагороду вирішити питання щодо його подальшого проходження військової служби в тилу та зняття з розшуку.

Зокрема, він запевнив, що має особисті зв'язки зі службовими особами однієї з військових частин, дислокованої у Полтаві, та може вплинути на прийняття ними рішення щодо прийняття військовозобов'язаного на службу до цієї частини. За його словами, чоловіка мали призначити на посаду, яка не передбачатиме безпосередньої участі в бойових діях та виконання завдань за межами

місця дислокації військової частини. У результаті це мало б сприяти зняттю чоловіка з розшуку. За свої «послуги» підозрюваний вимагав 7 тисяч доларів США.

У вересні 2026 року після одержання всієї суми неправомірної вигоди зловмисника викрито та затримано в порядку ст. 208 КПК України. Йому обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою з можливістю внесення застави.

Санкція інкримінованої статті передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до восьми років з конфіскацією майна. Відповідно до ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Пресслужба Спецпрокуратури у сфері оборони Центрального регіону

Працівників ТЦК продовжують затримувати

На Черкащині затримали працівника ТЦК, який вимагав 5 тисяч доларів за зняття з розшуку в системі «Оберіг» та «потрібний» висновок ВЛК. Згодом сума знизилась до 3 тис. доларів. Фігуранту повідомлено про підозру та обрано запобіжний захід — тримання під вартою. Йому загрожує до 8 років позбавлення волі з конфіскацією майна.

Черкаською спеціалізованою прокуратурою у сфері оборони Центрального регіону спільно з ГУНП в Черкаській області за оперативного супроводу УСР в Черкаській області та ДВБ НП України повідомлено про підозру військовослужбовцю одного з відділів РТЦК та СП Черкащини за ч. 3 ст. 369-2 КК України (одержання неправомірної вигоди для себе за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, поєднане з вимаганням такої вигоди).

За даними слідства, у липні 2026 року підозрюваний, маючи службові зв'язки, висунув вимогу військовозобов'язаному передати 5

тисяч доларів США за зняття його з розшуку в системі «Оберіг» та вплив на прийняття рішення працівниками військово-лікарської комісії щодо визнання його придатним до служби у військових частинах забезпечення, ТЦК та СП, навчальних центрах та медичних підрозділах. При цьому він наголосив, що у разі відмови від передачі коштів військовозобов'язаного мобілізують та направлять до району ведення активних бойових дій.

Надалі підозрюваний повідомив, що для зняття з розшуку необхідно спочатку сплатити штраф за порушення правил військового обліку, а також зменшив суму своїх

«послуг» до 3 тисяч доларів США. Після цього у вересні 2026 року військовослужбовець одержав неправомірну вигоду у розмірі 3 тисяч доларів США.

Наразі підозрюваному обрано запобіжний захід у виді тримання під вартою з можливістю внесення застави. Санкція інкримінованої статті передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до восьми років з конфіскацією майна.

Примітка: відповідно до ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину та не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Пресслужба Спецпрокуратури у сфері оборони Центрального регіону

Хто готує Україну до опалювального сезону?

Вже незабаром на українців чекає початок опалювального сезону. Тож особливо за-
требуваними стають спеціалісти, які обслуговують системи опалення, електро-
мережі, вентиляції, генератори та інші обладнання, від якого залежить наявність тепла
у квартирах, будинках, на підприємствах. Експерти OLX Робота дослідили, яких фахівців
із галузі шукають найчастіше, скільки готові платити та чи є ці професії затребувани-
ми серед кандидатів на ринку праці. Загалом по Україні попит на працівників у цій сфері
змінюється нерівномірно, проте медіанні зарплати зросли майже для всіх.

Якою є ситуація по Україні: попит та пропозиція. Роботу під час опалювально-
го сезону забезпечує низка професій, серед
яких: енергетики, електрики, сантехніки,
слюсарі, оператори котелень, ОВІК, HVAC,
монтажники систем опалення, електроме-
ханіки тощо.

Порівняно з серпнем 2025 зафіксовано
зростання кількості вакансій для електро-
монтерів +8%, енергетиків +9%, опера-
торів котелень +13%, інженерів з вентиляції
+40%, монтажників систем опалення +57%.

Через загрозу відключень затребуваними
стали і майстри з ремонту генераторів: по-
пит на них серед роботодавців зріс на 5%.
Натомість серед тих, кого стали шукати мен-
ше — електромеханіки, сантехніки, слюсарі.

Здебільшого бажання кандидатів збіга-
ються з потребами компаній: на посади,
де зросла кількість оголошень, здебільшо-
го зросла і кількість відгуків. Зокрема по-
шукачі, порівняно з минулим роком, стали
частіше відгукуватись на пропозиції роботи
електромонтером +28%, енергетиком +32%,
монтажником системи опалення +141%.

Найбільш активно почали відгукуватись
на вакансії майстрів з ремонту генерато-
рів +169% (майже в 2 рази).

**Зарплати майже для всіх фахівців зрос-
ли.** Попри зниження попиту та пропозиції
на окремі професії, щодо медіанних заробіт-
них плат спостерігали переважно пози-

тивну динаміку. Так, найбільше зростання
у серпні 2026, порівняно з 2025, фіксували
для: Енергетиків, +32% до 33 тис. грн; Елек-
тромеханіків, +24% до 39 тис. грн; ОВІК /
HVAK, +24% до 26 тис. грн; Операторів ко-
телень, +22% до 20 тис. грн; Електромонте-
рів, +20% до 30 тис. грн

У межах від 17% до 19% зросли місячні
оклади для монтажників систем опалення
(48 тис. грн), майстрів з ремонту генерато-
рів (33 тис. грн), сантехніків (35 тис. грн).
На посадах слюсарів та електриків показ-
ники зросли на 14%, до 40 тис. грн.

Ситуація в регіональному розрізі. Серед
областей, найбільше відповідних вакансій —
у Київській. Зокрема у серпні 2026 року за-
требуваними були слюсарі, електрики, май-
стри з ремонту генераторів, сантехніки, енер-
гетики. Наприклад, у серпні 2026 року на
посаду енергетика тут пропонували 40 тис.
грн (медіанна по країні — 33 тисячі грн).

Також перед стартом опалювального се-
зону активно шукають фахівців у Полтав-
ській області, Одеській, Львівській, Харків-
ській, Дніпропетровській, Вінницькій.

Напередодні опалювального сезону ба-
чимо, наскільки важливими стають техніч-
ні спеціалісти. Рівень оплати залишається
ключовим критерієм під час вибору місця
роботи кандидатами..

Підготовлено за матеріалами OLX РОБОТА

Відповідальність за гучний транспорт

Верховна Рада ініціює законопро-
єкт №15358, що передбачає за-
провадження штрафів за надто гучний
транспорт. Законопроект уже прийня-
то у першому читанні.

Під час дії воєнного стану за пер-
ше порушення пропонується штраф 17
тисяч гривень, за повторне порушення
протягом року — до 34 тисяч гривень. За
повторне порушення також пропонуєть-
ся позбавляти права керування на строк
від трьох до шести місяців.

Після завершення воєнного стану
штрафи зменшаться: за перше пору-
шення пропонується 8,5 тисяч гривень,
за повторне — 17 тисяч.

Звуки форсованих двигунів і нестан-
дартних вихлопних систем схожі на зву-
ки засобів повітряного нападу. Це систе-
матично дезорієнтує цивільне населення,
провокує масові панічні настрої (особливо
в деокупованих і прифронтових регіонах)
та змушує підрозділи ЗСУ, операторів сис-
тем протиповітряної оборони й мобільні
вогневі групи ППО відволікатися від ви-
конання реальних бойових завдань.

Безпосередню участь у бойових діях
пройшли сотні тисяч українських грома-
дян. Значна частина отримала стійкі пси-
хологічні травми, зокрема посттравматич-
ний стресовий розлад. Для людей, які пе-
режили обстріли, повітряні атаки, вибу-
хи та інші бойові події, різкі гучні звуки є
потужними тригерами, здатними миттє-
во спровокувати гострий панічний напад,
флешбек або дисоціативний стан, — наго-
лошується в пояснювальній записці.

Підготовлено за матеріалами ВРУ

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ,
шеф-редактор газети
«Юридичний вісник України»;

Олексій БАГАНЕЦЬ,
державний радник юстиції
2 класу, заслужений юрист України;

Сергій ДЕМСЬКИЙ,
заступник головного редактора газети
«Голос України»;

Святослав ПІСКУН,
голова Союзу юристів України;

Олег ЗАЙЧУК,
академік НАПрНУ;

Олександр КОПИЛЕНКО,
академік НАН України;

Олена ОРЛЮК,
директорка УКРНОІВІ;

Євген СТРЕЛЬЦОВ,
д.ю.н., доктор теології,
член-кореспондент НАПрНУ;

Микола ОНИЩУК,
ректор НШСУ, д.ю.н.;

Олександр ПЕТРИШИН,
суддя КСУ;

Ангела СТРИЖЕВСЬКА,
завідувачка кафедри Інституту права
КНУ імені Тараса Шевченка, к.ю.н.

«ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК УКРАЇНИ»

загальнонаціональний правовий тижневик
Редакція газети — колективний асоційований
член Союзу юристів України
Виходить з квітня 1995 року
(uvu_golovred@ukr.net)

Засновник — ТОВ «Юрінком Прес»
Головний редактор — Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ
Відповідальний секретар — Олена ДОЦЕНКО
Редактор відділу правових новин — Максим БОНДАР

Юридичні оглядачі —
Юрій КОТНЮК
Сергій ТЕНЬКОВ
Літературний редактор — Інна ЛЕХОВА
Комп'ютерна верстка — Дар'я КОСТЮКОВА

ЗМІСТ

КЛЮЧОВІ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЗА 2026 РІК

Письмові докази, викладені іноземною мовою без нотаріально засвідченого перекладу, не можуть підтверджувати обставини, на які посилається заявник у справі про неплатоспроможність.....	2
Особи, які незаконно набули майно боржника, підлягають притягненню до субсидіарної відповідальності у межах завданих боржнику збитків	2
Обов'язок привести структуру власності медіа у відповідність до вимог закону покладається на самого суб'єкта у сфері медіа, а не на його учасника.....	3
Якщо замість кількох правочинів товариство могло вчинити один значний правочин, кожен із таких правочинів вважається значним	4
Опікун майна особи, яка зникла безвісти за особливих обставин, має право голосувати замість неї на загальних зборах учасників товариства	4
Договір оренди державного майна підлягає визнанню недійсним, якщо орендодавець не надав потенційному орендарю повної та достовірної інформації про фактичний стан об'єкта оренди.....	5
Докази, отримані в межах кримінального провадження, можуть використовуватися у господарському процесі, якщо вони стосуються предмета доказування.....	6
Непогодження меж земельної ділянки із суміжними власниками та землекористувачами не є підставою для відмови у затвердженні технічної документації	6
Заходи забезпечення позову не можуть бути застосовані, якщо вони зупиняють або унеможливають реалізацію рішення про примусове відчуження майна в умовах воєнного стану	7
В умовах воєнного стану заміна боржника на покупця під час малої приватизації є можливою у виконавчому провадженні, але примусове стягнення боргу не допускається	7

КЛЮЧОВІ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЗА 2026 РІК

Письмові докази, викладені іноземною мовою без нотаріально засвідченого перекладу, не можуть підтверджувати обставини, на які посилається заявник у справі про неплатоспроможність

13 травня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 922/3866/25 залишив без задоволення касаційну скаргу боржника, який подав як докази документи іноземною мовою.

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили боржнику у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність з тих мотивів, що наданий заявником конкретизований список кредиторів містив суперечливу та неточну інформацію (невідповідність номерів договорів, відсутність первинних документів, неповне зазначення складових основного зобов'язання).

Крім того, боржник не відобразив у декларації про майновий стан усіх фактичних надходжень коштів на банківські картки від третіх осіб, а до проекту плану реструктуризації долучив документи для підтвердження своїх доходів та витрат за кордоном, складених іноземною мовою без належного нотаріального перекладу.

Розглянувши касаційну скаргу боржника, Верховний Суд зазначив, що за вимогами ст.ст. 115, 116 КУЗПБ боржник має право звернутися до суду із заявою за наявності підстав, передбачених ч. 2 ст. 115 КУЗПБ, та зобов'язаний додати документи, визначені в ч. 3 ст. 116 КУЗПБ, у тому числі конкретизований список кредиторів із зазначенням щодо кожного кредитора: загальної суми вимог, суми основного зобов'язання окремо, суми неустойки (штрафу, пені) окремо, підстав виникнення зобов'язання та строку його виконання.

Заявлення боржником клопотання про витребування відомостей у 15 кредиторів свідчить про невиконання ним власного обов'язку, оскільки у суду відсутні повноваження зі збирання доказів задля ініціювання відкриття провадження. Надання повної і достовірної інформації у декларації про майновий стан та подання реального, обґрунтованого проекту плану реструктуризації боргів є сутнісним процесуальним обов'язком боржника, а ризики зазначення неповної чи недостовірної інформації покладаються виключно на нього.

Щодо правового статусу документів іноземною мовою, то відповідно до ст. 10 Конституції України та ч. 1 ст. 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судочинство і діловодство в судах України провадиться державною мовою. За змістом статей 73, 76, 77, 78 ГПК України для здійснення оцінки письмових доказів суд повинен розуміти зміст таких документів, що дозволить виявити суперечливості, забезпечить узгодженість дій усіх учасників процесу та дотримання верховенства права. Тобто процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, повинні бути викладені українською (державною), зрозумілою суду мовою.

Згідно з нормами ст. 91 ГПК України до письмових доказів, викладених іноземною мовою, обов'язково повинні додаватися переклади українською мовою, засвідчені належним чином. Вірність перекладу документів юридичного характеру має бути нотаріально засвідчена в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат» та вимог Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України.

Однак подані заявником документи іноземною мовою без перекладу та без засвідчення нотаріусом вірності такого перекладу свідчать про недоведеність доходів та витрат скаржника належними доказами.

Отже, КГС ВС дійшов висновку, що суди попередніх інстанцій правильно застосували ст.ст. 115, 116, 119 КУЗПБ та норми ГПК України, не допустили надмірного формалізму, а їх висновки зумовлені неналежним виконанням боржником обов'язку подати заяву з дотриманням вимог КУЗПБ з наданням доказів, достатніх для перевірки підстав відкриття провадження.

Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/136879966

Особи, які незаконно набули майно боржника, підлягають притягненню до субсидіарної відповідальності у межах завданих боржнику збитків

19 травня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 902/90/21(902/643/25) залишив без задоволення касаційну скаргу арбітражного керуючого, який вимагав солідарного стягнення за недійсним договором включно з фінансовими санкціями.

Боржник в особі керуючого санацією у справі, розглянутій у межах справи про банкрутство, звернувся з позовом про визнання недійсним договору купівлі-продажу транспортного засобу (в порядку ст. 42 КУЗПБ) та солідарне стягнення збитків з набувача майна, комісонера та засновника боржника (в особі головуючого на зборах учасників).

Господарський суд рішенням, залишеним без змін апеляційним судом, позов задовольнив частково: визнав недійсним договір купівлі-продажу автомобіля як фінансовий та стягнув з покупця (фізичної особи) на користь боржника ринкову вартість майна. У задоволенні позову в частині вимог до засновника боржника про солідарне стягнення коштів та в частині нарахування 3 % річних та інфляційних втрат відмовив.

Суди керувалися тим, що засновник є неналежним відповідачем, оскільки відчуження відбулося за наказом директора підприємства через значний проміжок часу після рішення загальних зборів, а обов'язок зі сплати коштів за ч. 3 ст. 42 КУЗПБ виникає лише з моменту набрання рішенням суду законної сили.

Верховний Суд звернув увагу на те, що Закон України № 2971-ІХ було доповнено частиною п'ятою ст. 42 КУзПБ, якою запроваджено спеціальне правове регулювання відповідальності осіб, що вчинили або погодили правочини чи майнові дії на шкоду боржнику. За змістом цієї норми такі особи несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у межах суми завданих боржнику збитків.

З огляду на принцип *lex specialis derogat legi generali* у разі встановлення, що шкода боржнику заподіяна внаслідок правочинів або майнових дій, передбачених ст. 42 КУзПБ, застосуванню підлягає саме частина п'ята цієї статті як спеціальна норма. Нею встановлено спеціальний порядок визначення меж субсидіарної відповідальності — у межах суми завданих боржнику збитків на відміну від загального правила ч. 2 ст. 61 КУзПБ (де розмір визначається як різниця між сумою вимог кредиторів та ліквідаційною масою).

Отже, особи, які незаконно набули майно боржника або отримали майнову вигоду внаслідок правочинів чи майнових дій, передбачених ст. 42 КУзПБ, підлягають притягненню до субсидіарної відповідальності на підставі ч. 5 ст. 42 цього Кодексу у межах завданих боржнику збитків.

У цій справі суди встановили, що рішення загальних зборів учасників за підписом засновника про зняття автомобіля з обліку прийняте з порушенням корпоративної процедури. Водночас фактичне відчуження майна за заниженою ціною відбулося на підставі окремого наказу генерального директора, виданого після спливу значного проміжку часу, який не містив посилань на протокол загальних зборів як правову підставу його видання.

Таким чином, попередні суди встановили відсутність (ненадання позивачем) жодних належних та допустимих доказів протиправної дії чи бездіяльності головуючого на загальних зборах учасників, пов'язаних із предметом спору, дійшли правильного висновку, що він не є належним відповідачем у частині заявлених вимог про солідарне стягнення грошових коштів.

Щодо вимог про стягнення 3 % річних та інфляційних втрат на підставі ст. 625 ЦК України колегія суддів зазначила, що обов'язок з повернення коштів (відшкодування вартості майна в грошовому еквіваленті через неможливість повернення в натурі відповідно до ч. 3 ст. 42 КУзПБ) за оспорюваним правочиним виникає з моменту набрання законної сили рішенням суду про визнання правочину недійсним, оскільки до цього моменту діє презумпція його правомірності (ст. 204 ЦК України).

Оскільки до ухвалення судового рішення прострочення виконання грошового зобов'язання не було, КГС ВС також залишив без змін оскаржувані судові рішення в частині відмови в задоволенні позову до головуючого на зборах учасників та відмові у стягненні інфляційних втрат та 3 % річних.

*Рішення в ЄДРСР —
revestr.court.gov.ua/Review/136946052*

Обов'язок привести структуру власності медіа у відповідність до вимог закону покладається на самого суб'єкта у сфері медіа, а не на його учасника

26 травня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 916/4996/24 задовольнив касаційні скарги органів місцевої влади, які

доводили, що не мають обов'язку виходити зі складу учасників товариства.

Радіомовна компанія у формі ТОВ позивалася до виконавчого комітету міської ради та департаменту комунальної власності про визнання протиправною бездіяльності щодо невиконання вимог ч. 2 ст. 21 Закону України «Про медіа» та зобов'язання вжити заходів для виходу зі складу учасників товариства. Позивач зазначав, що перебування органу місцевого самоврядування серед учасників товариства суперечить вимогам Закону України «Про медіа» та перешкоджає продовженню строку дії ліцензії на мовлення.

Господарський суд рішенням, залишеним без змін апеляційним судом, позов задовольнив частково – визнав протиправною бездіяльність виконавчого комітету, зобов'язав виконавчий комітет вжити заходи щодо виходу зі складу учасників радіомовна компанії.

У касаційних скаргах відповідачі зазначали, що виконавчий орган місцевої ради не є суб'єктом приведення структури власності медіа у відповідність до вимог закону.

Верховний Суд зазначив, що у п. 17 розд. Х «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про медіа» обов'язок привести структуру власності у відповідність до вимог Закону покладено саме на суб'єкта у сфері медіа. Крім цього, положення ч. 2 ст. 21 Закону України «Про медіа» не встановлюють обов'язку для державного органу чи органу місцевого самоврядування, який є учасником товариства, вийти зі складу його учасників або відчужити належну йому частку.

Розпорядження корпоративними правами, які належать до комунальної власності, здійснюється органом місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», та належить до його дискреційних повноважень. Судове рішення не може підмінити реалізацію таких повноважень і зобов'язувати орган місцевого самоврядування вчиняти дії, обов'язок щодо яких закон на нього не покладає.

Суд звернув увагу, що вимога про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання відповідача «вжити заходів щодо виходу зі складу учасників товариства» є невизначеною та не забезпечує реального поновлення порушеного права, оскільки не містить конкретного способу виконання і не гарантує припинення участі відповідача у товаристві. Такий спосіб захисту не відповідає критеріям належності та ефективності судового захисту.

Водночас Верховний Суд також визнав, що ані Закон України «Про медіа», ані Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» не наділяють саме товариство правом вимагати від свого учасника виходу зі складу учасників.

Суди попередніх інстанцій помилково поклали на орган місцевого самоврядування обов'язок виконати вимоги Закону України «Про медіа», хоча такий обов'язок законодавець покладає на самого суб'єкта у сфері медіа, а також неправильно застосували спосіб захисту, який не забезпечує ефективного відновлення порушеного права.

Отже, Верховний Суд задовольнив касаційні скарги виконавчого комітету міської ради та департаменту комунальної власності, скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій у частині задоволення позовних вимог, ухвалив нове рішення про відмову у задоволенні позову в цій частині.

*Рішення в ЄДРСР —
revestr.court.gov.ua/Review/137300080*

Якщо замість кількох правочинів товариство могло вчинити один значний правочин, кожен із таких правочинів вважається значним

3 червня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 906/358/25 частково задовольнив касаційну скаргу ТОВ у справі про визнання договорів купівлі-продажу недійсними.

ТОВ позивалося до приватного підприємства про визнання недійсними договорів купівлі-продажу обладнання та транспортних засобів. Обґрунтовуючи позовні вимоги, позивач стверджує, що:

— директор ТОВ, будучи достеменно обізнаним про наявні обмеження щодо порядку укладення правочинів, попри відсутність рішення загальних зборів учасників ТОВ перевищив свої повноваження і уклав оспорювані договори купівлі-продажу, загальна сума яких становить еквівалент понад 5 000 євро, що потребувало попереднього погодження загальними зборами учасників товариства, та протиправно вивів основні засоби на користь пов'язаної юридичної особи — ПП;

— директор ТОВ відчужив майно за вказаними договорами за заниженими цінами без визначення його дійсної ринкової вартості.

На думку позивача, відчужувана сільськогосподарська техніка була штучно роз'єднана на декілька дрібніших пов'язаних між собою договорів саме з метою приховування факту укладення договору купівлі-продажу на суму, що перевищує встановлене статутом обмеження повноважень директора.

Місцевий господарський суд у задоволенні позову відмовив. Апеляційний господарський суд, змінив мотивувальну частину рішення, виходячи з того, що кожен зі спірних договорів має самостійний предмет та окрему вартість, яка не перевищує встановленого статутом порогу, а тому погодження загальних зборів учасників не вимагалось.

Розглянувши касаційну скаргу ТОВ, Верховний Суд вказав, що за змістом ч. 4 ст. 44 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII, якщо замість кількох правочинів товариство могло вчинити один значний правочин, то кожен із таких правочинів вважається значним. Норма ч. 4 ст. 44 Закону № 2275-VIII не містить жодних критеріїв чи умов, за яких у такому випадку кожен із кількох правочинів вважається значним. Отже, у кожному конкретному випадку суду необхідно здійснити комплексний аналіз та з'ясувати (встановити) обставини укладення таких правочинів, які в сукупності свідчатимуть про можливість або неможливість вчинити один значний правочин замість кількох правочинів, які за формальними ознаками не є значними.

Досліджуючи питання стосовно того, чи сторони замість кількох договорів могли укласти один значний правочин, суд не може обмежуватися лише формальною оцінкою їх ціни. Необхідно, крім іншого, виходити з проміжків часу між укладенням таких договорів, тотожності їх предметів, реальної мети та економічної доцільності укладення саме кількох договорів, а також інших наведених позивачем обставин, якими він доводить, що замість кількох правочинів товариство могло вчинити один значний правочин.

Апеляційний суд залишив без належної правової оцінки доводи позивача про те, що договори укладені між одними й

тими самими сторонами протягом короткого проміжку часу, стосуються однотипного майна, є договорами одного виду, мають ідентичний зміст і форму, а покупець попередньо погодив придбання всього майна одним рішенням загальних зборів. Також не було оцінено доводів про те, що підписанти одночасно були засновниками та службовими особами обох юридичних осіб.

За висновком Верховного Суду, апеляційний суд не з'ясував, чи могли сторони замість кількох договорів, які за формальними ознаками не є значними, укласти один значний правочин, що, крім того, дозволяло б вважати кожен із цих правочинів значним.

У вирішенні спору суд не може обмежуватися лише формальною оцінкою ціни кожного договору, а повинен здійснити комплексний аналіз та з'ясувати обставини укладення таких правочинів, які в сукупності свідчатимуть про можливість або неможливість вчинення одного значного правочину замість кількох правочинів, що за формальними ознаками не є значними.

Отже, Верховний Суд вирішив, що висновки апеляційного суду про відсутність підстав вважати спірні договори укладеними з перевищенням повноважень передчасними та передав справу на новий розгляд до апеляційного суду.

Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/137110969

Опікун майна особи, яка зникла безвісти за особливих обставин, має право голосувати замість неї на загальних зборах учасників товариства

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 904/1430/24 відмовив у передачі справи на розгляд Великої Палати ВС та залишив без задоволення касаційну скаргу учасниці товариства.

Позивачка (одна зі спадкоємців-учасників товариства) під час повномасштабного вторгнення виїхала на тимчасово окуповану територію і зникла безвісти. Її сестра, звернувшись до нотаріуса, отримала свідоцтво про призначення її опікуном майна позивачки та її брата, і в цьому статусі проголосувала на загальних зборах товариства за зміну додаткової адреси з окупованого Криму на підконтрольну Україні територію та за призначення нового директора з відповідними змінами статуту, оскільки без згоди позивачки одностайне рішення про заміну керівника було неможливим.

Після повернення позивачки та її брата опіку було припинено, а позивачка звернулася з позовом про визнання зборів і статуту недійсними, стверджуючи, що опікунка фактично використала право голосу для заволодіння її корпоративними правами.

Господарський суд позовні вимоги задовольнив частково — визнав недійсними рішення загальних зборів учасників ТОВ та нову редакцію статуту.

Апеляційний господарський суд рішення скасував та прийняв нове, яким у задоволенні позову відмовив у повному обсязі.

Верховний Суд, проаналізувавши норми ст. 44 ЦК у взаємозв'язку зі ст.ст 96-1, 113 ЦК та ст.ст. 12, 21-24 Закону

«Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», вказав, що оскільки частка входить до складу майна, над яким встановлено опіку, право участі в управлінні товариством (у тому числі голосування на загальних зборах) реалізується опікуном як невід'ємна складова процесу управління цим майном.

Водночас Суд опікун може голосувати на загальних зборах юридичної особи, однак зобов'язаний реалізовувати таке з метою збереження майна, діяти за відсутності конфлікту інтересів, добросовісно та в інтересах особи, зниклої безвісти за особливих обставин.

Оцінюючи добросовісність дій опікунки, Суд встановив, що зміна податкової адреси була імперативно необхідна згідно з ч. 2 ст. 13 Закону «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», без чого товариство взагалі не могло провадити господарську діяльність, а зміна керівника була єдиним способом подати відповідну реєстраційну заяву. Оскаржене рішення не змінювало розміру часток жодного з учасників і не передбачало виключення позивачки з товариства, а сама позивачка не заперечила відсутність будь-яких конфліктів із сестрою на момент призначення її опікункою.

Отже, Суд визнав правильним висновок апеляційного суду про те, що оскаржене рішення зборів не порушувало прав позивачки, відповідало інтересам товариства та її самої, і було ухвалене за відсутності конфлікту інтересів, закрив касаційне провадження в цій частині, залишивши постанову апеляційного суду про відмову в позові без змін.

*Рішення в ЄДРСР —
revestr.court.gov.ua/Review/138646594*

Договір оренди державного майна підлягає визнанню недійсним, якщо орендодавець не надав потенційному орендарю повної та достовірної інформації про фактичний стан об'єкта оренди

3 червня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 916/3317/23 залишив без задоволення касаційну скаргу держпідприємства, яке здавало майно в оренду.

ТОВ позивалося до регіонального відділення ФДМ України та ДП про визнання недійсним результату електронного аукціону, визнання недійсним договору оренди та стягнення сплачених коштів у процедурі торгів. Позов обґрунтовано тим, що за результатами аукціону ТОВ визначено переможцем електронного аукціону про передачу в оренду складського майданчика з будівлями та спорудами, після чого він сплатив гарантійний та авансовий внески й уклав договір оренди з ФДМ України та балансоутримувачем. Однак об'єкт оренди неможливо використовувати за цільовим призначенням, а ФДМ України в оголошенні про проведення аукціону зазначено недостовірні дані.

Суди розглядали справу неодноразово. Позов було задоволено. Після нового апеляційного розгляду апеляційний суд постановою змінив рішення суду першої інстанції про задоволення позову. Апеляційний суд повторно дослідив докази щодо

достовірності інформації про об'єкт оренди, змінив мотиви задоволення позовних вимог про недійсність договору, залишивши відповідний висновок по суті без змін.

У касаційній скарзі ДП зазначало, що приймаючи участь в аукціоні та підписуючи договір оренди, позивач не вчинив жодних дій, спрямованих на ознайомлення з об'єктом оренди та з'ясування його технічного стану, в т.ч. проведення дослідження об'єкта оренди до проведення аукціону та підписання Договору оренди, або принаймні в процесі його проведення. Тобто, позивач будучи суб'єктом господарювання, який планує здійснювати вантажні операції в порту, приймаючи участь в аукціоні з оренди складського майданчика в порту не проявив розумної обачливості та не цікавився технічним станом об'єкта оренди саме на етапі участі в аукціоні та підписання договору оренди. Крім того, позивач безпідставно відмовився від підписання акта приймання-передачі майна, що не відповідає засадам добросовісності.

Верховний Суд зазначив, що сама собою обставина не підписання ТОВ акта приймання-передачі майна не може свідчити про недобросовісну поведінку позивача або про його ухилення від належного виконання договірних обов'язків.

Під час передачі державного майна в оренду орендодавець зобов'язаний забезпечити розкриття повної, достовірної та точної інформації про об'єкт оренди. Якщо в оголошенні про проведення електронного аукціону відсутні відомості про істотні характеристики майна, які впливають на можливість його використання за визначеним договором цільовим призначенням, негативні наслідки такого ненаалежного інформування не можуть покладатися на добросовісного учасника аукціону.

Водночас Верховний Суд виснував, що в цій справі за умови сплати ТОВ гарантійного та авансового внесків ефективним способом захисту є визнання договору оренди недійсним із одночасним заявленням вимоги про стягнення сплачених сум відповідно до ст. 1212 ЦК України, а власне незазначення судами попередніх інстанцій вказаної статті під час правової кваліфікації спірних правовідносин не свідчить про неправильне вирішення спору по суті та не може бути самостійною підставою для скасування оскаржуваних судових рішень.

З огляду на викладене Верховний Суд не знайшов підстав для формування правового висновку щодо застосування ч. 10 ст. 13 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» та п. 110 Порядку передачі в оренду державного та комунального майна, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.06.2020 № 483, у питанні повернення гарантійного та авансового внесків у випадку, коли учасник електронного аукціону набув статусу переможця, аукціон не визнано недійсним, договір оренди укладено, однак переможець відмовився від підписання акта приймання-передачі майна. Таке питання не було визначальним для вирішення цього спору, оскільки суди попередніх інстанцій встановили недійсність договору оренди, а також обставини ненадання позивачу повної та достовірної інформації щодо об'єкта оренди.

Отже, Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційного суду — без змін та поновив її виконання.

*Рішення в ЄДРСР —
revestr.court.gov.ua/Review/137144510*

Докази, отримані в межах кримінального провадження, можуть використовуватися у господарському процесі, якщо вони стосуються предмета доказування

4 червня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 906/1325/25 задовольнив касаційну скаргу відповідача, який вказував на відсутність події правопорушення.

Державна екологічна інспекція позивалася до постійного лісокористувача про стягнення понад 1,7 млн грн шкоди, завданої внаслідок незаконної порубки дерев. Позовні вимоги ґрунтувалися на акті перевірки, у якому зафіксовано порушення та здійснено розрахунок розміру шкоди.

Суд першої інстанції рішенням, залишеним без змін апеляційним судом, позов задовольнив.

У касаційній скарзі відповідач, серед іншого, посилався на те, що кримінальне провадження щодо нього за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 367 КК України, на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК, України було закрито у зв'язку з встановленням відсутності події злочину. З огляду на це позивачем не доведено, що на відповідних ділянках лісу мала місце незаконна вирубка дерев.

Верховний Суд звернув увагу, що чинне процесуальне законодавство не містить заборони на використання у господарському процесі доказів, отриманих в інших видах проваджень, у тому числі кримінальних. Такі докази підлягають оцінці на загальних підставах щодо їх належності, допустимості, достовірності та вірогідності. Докази, отримані в межах кримінального провадження, можуть бути використані у господарській справі за умови, що вони містять відомості про обставини, які входять до предмета доказування.

Господарський суд самостійно встановлює наявність чи відсутність складу цивільного правопорушення, який став підставою для стягнення шкоди, оцінюючи надані сторонами докази (постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 березня 2019 р. у справі № 920/715/17).

Тому постановою про закриття кримінального провадження не може бути відхилена або проігнорована лише через те, що вона походить з іншого виду судочинства. Господарський суд зобов'язаний надати оцінку кожному доказу та всім аргументам сторін у справі. До того ж застосуванню підлягає стандарт вірогідності доказів, який передбачає співставлення та аналіз усієї сукупності наданих сторонами доказів.

Водночас, суди попередніх інстанцій фактично не дослідили змісту постанови слідчого про закриття кримінального провадження та не надали оцінки виходячи з нього висновкам, обмежившись констатацією того, що кримінальне та господарське провадження мають різний предмет і підстави розгляду.

Такий підхід свідчить про надмірний формалізм та не відповідає вимогам щодо всебічного, повного й об'єктивного дослідження обставин справи. Відмова від аналізу доказу лише через його походження з іншого виду провадження позбавляє суд можливості належним чином встановити фактичні обставини спору.

Отже, постановою про закриття кримінального провадження підлягає оцінці господарського суду нарівні з іншими доказами у справі, а її зміст має бути перевірений у сукупнос-

ті з іншими доказами з урахуванням стандарту вірогідності доказів.

З огляду на це Верховний Суд касаційну скаргу відповідача задовольнив, рішення судів попередніх інстанцій скасував, а справу передав на новий розгляд до суду першої інстанції.

Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/137214275

Непогодження меж земельної ділянки із суміжними власниками та землекористувачами не є підставою для відмови у затвердженні технічної документації

9 червня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 917/1143/25 залишив без задоволення касаційну скаргу ПП, яке вимагало визнати протиправною відмову ТОВ в погодженні (узгодженні) проєкту розподілу території з метою визначення меж земельних ділянок.

ПП позивалося до ТОВ, мотивуючи свій позов тим, що сторони є власниками окремих об'єктів нерухомого майна, розташованих на одній земельній ділянці; на підставі акта розподілу нерухомого майна між співвласниками та акта приймання-передачі ПП набув право власності на окремі об'єкти нерухомого майна, розташовані на земельній ділянці, щодо якої був розроблений проєкт розподілу території. Безпідставна відмова ТОВ погодити проєкт розподілу території унеможливило оформлення прав на земельну ділянку під належними йому об'єктами нерухомості, реалізацію переважного права на поновлення договору оренди земельної ділянки та порушує його майнові права й законні інтереси.

Господарський суд рішенням, залишеним без змін апеляційним судом, відмовив у задоволенні позову. Суди дійшли висновку, що ПП не довело порушення його прав чи охоронюваних законом інтересів саме діями ТОВ, а також не підтвердило, що непогодження проєкту розподілу території унеможливило реалізацію його прав.

Розглянувши касаційну скаргу позивача, Верховний Суд вказав, що відповідно до приписів ст. 198 ЗК України погодження меж земельної ділянки із суміжними власниками та землекористувачами є складовою частиною кадастрових зйомок як комплексу робіт, що виконуються для визначення та відновлення меж земельних ділянок.

Згідно з усталеною практикою Верховного Суду стадія погодження меж земельної ділянки при виготовленні землепорядної документації є допоміжною. Погодження меж полягає в тому, щоб суміжнику було запропоновано підписати відповідний акт. Якщо він відмовляється це робити, відповідний орган, уповноважений вирішувати такі питання по суті, повинен виходити не із самого факту відмови від підписання акта, а з мотивів відмови. Якщо такими мотивами є виключно неприязні стосунки, то правового значення вони не мають.

Підписання акта погодження меж самостійного значення не має, воно не призводить до виникнення, зміни або припинення прав на земельну ділянку. Непогодження меж земельної ділянки із суміжними власниками та землекористувачами не може слугувати підставою для відмови в

затвердженні технічної документації за умови правомірних дій кожного із землекористувачів.

Тому не знайшли підтвердження доводи скаржника про те, що господарські суди попередніх інстанцій фактично надали суміжному землекористувачу (ТОВ) дискреційне право вирішального впливу на погодження проекту розподілу території, яке, по суті, трансформувалося у «право вето» на реалізацію позивачем процедури формування земельної ділянки.

Отже, колегія суддів ВС погодилася з висновками судів попередніх інстанцій про те, що позивач не довів порушення його прав чи охоронюваних законом інтересів відповідачем.

*Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/137536924*

Заходи забезпечення позову не можуть бути застосовані, якщо вони зупиняють або унеможливають реалізацію рішення про примусове відчуження майна в умовах воєнного стану

11 червня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 911/3162/24 залишив без задоволення касаційну скаргу позивачки, яка подала заяву про застосування недопустимих заходів забезпечення позову.

Дружина учасника ТОВ позивалася до ГУР МО України, іншого учасника ТОВ та самого ТОВ про визнання недійсним рішення про внесення нерухомого майна до статутного капіталу товариства та витребування спільного сумісного майна подружжя із чужого незаконного володіння.

Одночасно позивачка звернулася із заявою про забезпечення позову, в якій просила накласти арешт на спірні квартири, заборонити державним реєстраторам здійснювати будь-які реєстраційні дії щодо них, а також заборонити ГУР МО України проводити ремонтні роботи, вселяти чи виселяти осіб та змінювати їх місце проживання. Заявниця мотивувала це тим, що відповідач вчиняє дії щодо подальшої передачі майна до комунальної власності, що може унеможливити виконання майбутнього рішення суду.

Місцевий господарський суд своєю ухвалою заяву про забезпечення позову задовольнив. Апеляційний господарський суд скасував цю ухвалу та відмовив у забезпеченні позову, вказавши що заявлені заходи фактично спрямовані на блокування наслідків примусового відчуження майна в умовах воєнного стану, що прямо заборонено за процесуальним законом.

У касаційній скарзі позивачка наполягала, що постанови суду апеляційної інстанції є такою, що не відповідає меті застосування правового інституту забезпечення позову, а вжиті судом першої інстанції заходи забезпечення позову є необхідними, зважаючи на поведінку ГУР, заходи відповідають процесуальним нормам, що регулюють дані правовідносини, зокрема вимогам розумності, співмірності, обґрунтованості, адекватності, збалансованості інтересів сторін, а також інших учасників судового процесу, наявності зв'язку між конкретним заходом забезпечення позову і предметом позовних вимог майнового характеру, доведеності обставин

щодо ймовірності утруднення виконання або невиконання рішення суду в разі невжиття таких заходів.

Верховний Суд зазначив, що інститут забезпечення позову спрямований на гарантування ефективного захисту прав особи та можливості виконання майбутнього судового рішення, однак застосування таких заходів можливе лише за умови дотримання встановлених законом обмежень.

Норма ч. 15 ст. 137 ГПК України прямо забороняє забезпечення позову шляхом зупинення дії рішень про примусове відчуження майна, ухвалених відповідно до Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану».

Згідно з матеріалами справи спірні квартири було примусово відчужено для потреб держави наказом ГУР МО України під час дії воєнного стану, а право державної власності на них зареєстровано у встановленому законом порядку. Крім того, законність відповідного рішення про примусове відчуження вже була предметом судового розгляду в іншій справі, у якій у задоволенні вимог про його скасування відмовлено.

Верховний Суд наголосив, що накладення арешту на спірне майно, заборона державної реєстрації прав, проведення ремонтних робіт чи інших дій щодо цього майна за своїми правовими наслідками фактично перешкоджали б реалізації рішення про примусове відчуження майна, а тому є недопустимими заходами забезпечення позову.

*Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/137336212*

В умовах воєнного стану заміна боржника на покупця під час малої приватизації є можливою у виконавчому провадженні, але примусове стягнення боргу не допускається

30 липня 2026 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 912/4100/20 залишив без задоволення касаційну скаргу покупця приватизованого майна на рішення про заміну боржника у виконавчому провадженні.

Боржника — державне підприємство, з якого рішенням суду стягнуто понад 2 млн грн, — у процесі малої приватизації придбало як єдиний майновий комплекс приватне підприємство. Кредитор боржника звернувся із заявою про заміну боржника у виконавчому провадженні на покупця.

Суди першої та апеляційної інстанцій заяву задовольнили, застосувавши ч. 1 ст. 28 Закону «Про приватизацію державного і комунального майна» та ч. 2 ст. 345 ЦК.

Покупець у касаційній скарзі наполягав, що суди не врахували норм абз. 16 п. 7-4 розд. V «Прикінцеві та перехідні положення» Закону «Про приватизацію державного і комунального майна», яким на період воєнного стану запроваджено мораторій на застосування вимоги про погашення покупцем простроченої кредиторської заборгованості приватизованого підприємства. На думку скаржника, це виключає можливість процесуального правонаступництва в принципі.

Верховний Суд визнав це ототожнення помилковим, навівши позицію Великої Палати ВС від 30.06.2020 у справі № 264/5957/17, згідно з якою процесуальне правонаступництво,

передбачене ст. 52 Господарського процесуального кодексу України, — це перехід процесуальних прав та обов'язків сторони у справі до іншої особи у зв'язку з вибуттям особи у спірному матеріальному правовідношенні.

Скаржник помилково ототожнив передбачене ст. 52 ГПК України процесуальне правонаступництво у вигляді заміни боржника у зобов'язанні та тимчасову заборону на застосування вимоги закону щодо виконання покупцем такої умови як погашення простроченої кредиторської заборгованості підприємства.

Абзац 16 п. 7-4 розділу V «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» не встановлює заборони на здійснення в період дії правового режиму воєнного стану процесуального правонаступництва. Предметом розгляду в цій справі було саме питання процесуального правонаступництва за ст.ст.

52, 334 ГПК та ст. 28 Закону про приватизацію, а не питання правомірності подальшого примусового стягнення заборгованості з покупця — а це принципово різні речі.

Суд також окреслив сам механізм правонаступництва, за яким визначальною підставою для заміни сторони боржника — державного або комунального підприємства у виконавчому провадженні — є набуття покупцем права власності в процесі приватизації на єдиний майновий комплекс боржника. Заміна відбувається саме внаслідок купівлі-продажу майнового комплексу з усіма його активами й пасивами, а не за фактом припинення юридичної особи боржника.

Отже, Верховний Суд залишив рішення судів попередніх інстанцій без змін, а касаційну скаргу — без задоволення.

Рішення в ЄДРСР —
reyestr.court.gov.ua/Review/138612032

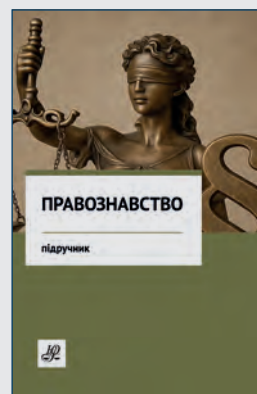
Правознавство

Правознавство: підручник / Г. І. Балюк, О. С. Лотюк, О. П. Орлюк, С. В. Петков, В. С. Щербина [та ін.]; за відп. ред. В. С. Ковальського. 14-те вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 660 с.

ISBN 978-966-667-851-8

У підручнику висвітлено історію виникнення держави і права, розкрито поняття держави, права, правореалізації, розглянуто засади основних галузей права, а також системи судових, правоохоронних та правозахисних органів України, основи юридичної деонтології.

Видання розраховане на учнів профільних (правових) класів загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій та інших навчальних закладів; на студентів, які вивчають право в неюридичних закладах вищої освіти; на викладачів загальноосвітніх шкіл та всіх зацікавлених осіб.

Приймаються замовлення.
E-mail: sales@yuricom.kiev.ua
Тел.: +38 (095) 491-34-91

ВИДАВНИЦТВО «ЮРІНКОВІНТЕР» ПРОПОНУЄ:

ЩОДО МОВИ ПРАВНИЧОЇ

Щодо мови правничої: підручник / Сергій Головатий, доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної академії правових наук України. Київ: Наш формат, 2024. 1016 + 32 стр. (вклейка)
ISBN 978-617-8277-77-2

Ця книга – про українську правничу мову, яка зазнала глибокого змосковщення, особливо від кінця 20-х років XX ст. за тотальної советизації всіх сфер життя українців. Советизація поняття «право» через нашарування на нього ідеології «червоного», «революційного» та «радянського» спричинила спотворення смислів і знищення сутності ключових понять і явищ у царині права, що їх в українській мові досі позначають за московськими моделями як правова держава, правовий закон, правова норма, правова система, правова наука, правова позиція тощо.

Приймаються замовлення.

nashformat.ua

Тел.: (063) 242-27-04 / (067) 247-57-37 / (099) 710-75-57

ПОЧАЛАСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 2027 РІК

Видавництво «Юрінком Прес» нагадує, що почалася передплатна кампанія на 2027 рік на всі видання.

Передплата здійснюється в усіх відділеннях Укрпошти в Україні,

а також безпосередньо у видавництві або онлайн на сайті yurincpress.com

Найменування (мовою оригіналу)	Періодичність	Мін. період передплати	Вартість		
			1 місяць	II півріччя	річна
21615 Юридичний вісник України (річна передплата)	1 раз на тижд.	1 міс.			2 760 ⁰⁰
33787 Юридичний вісник України	1 раз на тижд.	1 міс.	280 ⁰⁰	1 680 ⁰⁰	3 360 ⁰⁰
74052 Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс.	1 міс.	399 ⁰⁰	2 394 ⁰⁰	4 788 ⁰⁰
01757 Юридична Україна	1 раз на міс.	1 міс.	221 ⁰⁰	1 326 ⁰⁰	2 653 ⁰⁰
08440 Комплект юриста «Елітний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України + Юридична Україна	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	880 ⁰⁰	5 280 ⁰⁰	10 560 ⁰⁰
22404 Комплект юриста «Загальний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	659 ⁰⁰	3 594 ⁰⁰	7 908 ⁰⁰
Електронні видання					
86342 Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата)	1 раз на тижд.	1 міс.	120 ⁰⁰	720 ⁰⁰	1 440 ⁰⁰
76352 Юридична Україна (електронний варіант)	1 раз на міс.	1 міс.	144 ⁰⁰	864 ⁰⁰	1 728 ⁰⁰
76589 Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата)					1 152 ⁰⁰
76351 Часопис українського судочинства (електронний варіант)	1 раз на 2 міс.	2 міс.	180 ⁰⁰	540 ⁰⁰	1 080 ⁰⁰
76612 Комплект «Українське судочинство»: Юридичний вісник України + Часопис українського судочинства (електронний варіант)	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на 2 міс.)	2 міс.	300 ⁰⁰	1 260 ⁰⁰	2 520 ⁰⁰

Шановні передплатники!

Пропонуємо оформити річну передплату на наші періодичні видання:

«Бюлетень законодавства і юридичної практики України» – передплатний індекс **74052**, або комплекти юриста «Загальний» – **22404** та «Елітний» – **08440**.
З приводу передплати звертайтеся за тел: **066-003-21-64** yurincpress.print@gmail.com

☎ 066-003-21-64
📍 04209, Київ-209,
вул. Героїв Дніпра, 316
✉ www.yurincpress.com
yurincpress.print@gmail.com
golovred@yurincpress.com

Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій
За точність викладених фактів відповідає автор (рекламодавець)

Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви
Прохання до авторів: додавати до надісланих матеріалів особисте фото
Редакція веде листування з читачами тільки на сторінках газети
Номер набрано і зверстано у комп'ютерному центрі видавничої організації «Юрінком Прес»
Передрук матеріалів виключно з посиланням на «ЮВ»

Свідectво про реєстрацію
КВ № 7992 від 15.11.23 року
• Ідентифікатор медіа R30-02607
• Передплата в усіх відділеннях зв'язку
• Передплатний індекс 21615
• Загальний місячний наклад – 20 000
• Друк: ТОВ «Про Формат» м. Київ, вул. Кирилівська, 86
• Замовлення №
• Підписано до друку 01.10.2026 р.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ISSN 3154-8334

УДК 34(477)(054.033)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

І. А. Сміль **Теоретичні та практичні аспекти використання електронних доказів у кримінальному процесі України:** монографія.

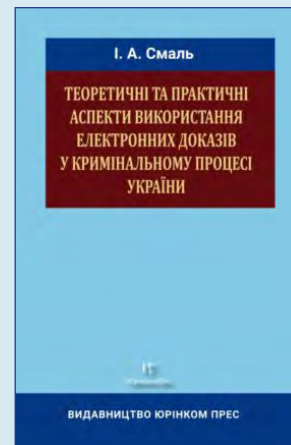
Юрінком Прес, 2025. 282 с.

ISBN 978-617-8498-03-0

Монографія присвячена комплексному дослідженню теоретичних та практичних аспектів використання електронних доказів у кримінальному процесі України. У роботі було досліджено витoki, становлення та розвиток концепції електронних доказів у кримінальному процесі крізь призму доктринальних підходів, судової практики та технологічного прогресу. Виділено характерні ознаки електронних доказів, окрему увагу приділено дослідженню правової природи електронних доказів, що сприяло пошуку додаткових аргументів щодо необхідності виділення електронних доказів як самостійного процесуального джерела.

Логічною частиною роботи став розгляд проблемних питань дотримання «права на приватність» під час провадження слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Сформульовано низку висновків та пропозицій змін до законодавства, спрямованих на удосконалення як нормативної регламентації, так і практики використання в кримінальному провадженні електронних доказів.

Монографія буде корисною для юристів-практиків, учених-правознавців, викладачів, аспірантів, студентів юридичних навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться питаннями кримінального процесу.

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ПРАЦІ

Енциклопедія праці // За редакцією Л. Остапенка, рецензенти: О. Г. Боднарчук, В. С. Ковальський, І. О. Личенко, Юрінком Прес, 2025. 182 с.

ISBN 978-617-8498-13-9

У сучасних умовах праця людей стала одним із чинників національної стійкості. Групою вчених на основі практичного досвіду розроблено визначення найпоширеніших термінів, які мають стосуються праці та трудових відносин. Розміщено довідкові матеріали щодо застосування цих термінів у нормативно-правових актах України, використанню їх у навчально-науковій роботі. Розроблена Енциклопедія Праці сприяє формуванню спільного розуміння й використання відповідних термінів фахівцями, представниками владних структур, дослідниками, медіа й громадськістю, а також підвищенню ефективності комунікації у сфері праці на національному та міжнародному рівнях.

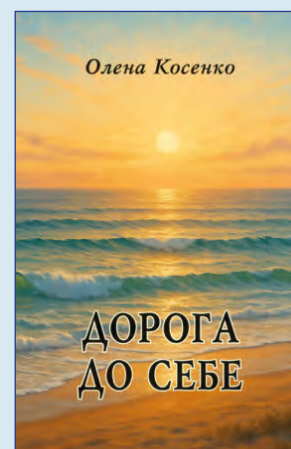
ДОРОГА ДО СЕБЕ

О. Косенко **ДОРОГА ДО СЕБЕ** Юрінком Прес, 2025. 164 с.

ISBN 978-617-8498-12-2

«Дорога до себе» — це історія жінки, яка через пригоди, любов, дружбу і спогади знову знаходить сенс життя.

Це книга про людей, які живуть усупереч війні, попри її жахіття. Живуть, пам'ятають і не втрачають світла душі.

Приймаються замовлення.
E-mail: info@yurincompress.com
Тел.: +38 (066) 003-21-65

ПЕРЕДПЛАТА НА 2027 РІК

ЮРИДИЧНА УКРАЇНА

Період передплати	Вартість
1 місяць	221 грн
півріччя	1326 грн

Передплатний індекс 01757
Періодичність виходу — 12 разів на рік

ЧАСОПИС УКРАЇНСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Період передплати	Вартість
на 3 місяці	270 грн
на рік	1080 грн

Передплатний індекс 76351
Періодичність виходу — 4 рази на рік

БЮЛЕТЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА І ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ УКРАЇНИ

Період передплати	Вартість
на 1 місяць	399 грн
на рік	4788 грн

Передплатний індекс 74052
Періодичність виходу — 12 разів на рік

ПЕРЕДПЛАТА

сайт: yurincompress.com
pressa.yurincom.com

Довідка за тел: +38 (66) 003-21-64,
+38 (66) 003-21-65

e-mail: jukr@yurincom.kiev.ua
info@yurincompress.com
pressa@yurincom.kiev.ua

